

ხ.ფ.

ეკონომისტი

ISSN 1512 - 4649

საეკონომიკურ-პრაქტიკული ჟურნალი

№ 6, მაისი, 2007 წელი

1591
2007.

ეკონომიკური პოლიტიკა (მთაგრეხის, ბიზნესმენტა და მეცნიერთა პოზიციები)

ბაღსახელები, ბუღალტრული აღრიცხვა, აუდიტი

საბანკო საქმე (ბანკური, ბიზნესმენი, მენაბრე)

საბანკო-მედიკალური სიახლენი (სამეწარმეო სამართალი), კომენტარები

მეწარმეთა კითხვები და პროფესიონალთა პასუხები

შ.პ.ს. ტაია

მიბაღობა-კონსტრუქციის
კერ-ფინიშინები

პროფილები

ქვესაპირები

დაზბა-დანადგობები

www.taia.ltd.ge

e-mail: taia.ltd@mail.ru

3-28-28, 899 45-66-93, 898 25-97-70 შავიკაპის ქუჩა №

ეკონომისტი

akhali EKONOMISTI

სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი № 6 მაისი, 2007
SCIENTIFIC-PRACTICAL MAGAZINE № 6 May, 2007

მთავარი რედაქტორი:
ლოიდ ქარჩავა

Editor-in-Chief:
LOID KARCHAVA

სამეცნიერო ნაწილის რედაქტორი:
თემურ შენგელია

Edotor of the Scientific part:
TEMUR SHENGELIA,

სარედაქციო კოლეჯია

საქ. მეცნ. აკადემიის წევრ-კორესპონდენტები:
ავთანდილ სილაგაძე
ლევო ჩიქავა,

EDITORIAL BOARD
Corresponding-members of Academy of Science of Georgia:

AVTANDIL SILAGADZE, LEO CHIKAVA,
Dr. Prof. of Economics:

გე. მეცნ. დოქტორები, პროფესორები:
გივი გამსახურდია, სიმონ ბელაშვილი,
რევაზ გველესიანი, ვოლფგანგ ვენგი
(ბერლინი, გერმანია), შოთა ვეშაპიძე, ნუგარ
ტოდუა, გოჩა თუთბერიძე, მერაბ
კაკულია, რევაზ კაკულია, ჰარალდ კუნცი
(ბრანდენბურგი, გერმანია), რევაზ მანველიძე,
იაკობ მესხია, ელგუჯა მეგვაბიშვილი,
მირიან თუქაშვილი, მზია ღებურია,
ლამარა ღოჯაური, ლარისა კორგანაშვილი,
მიხაელ ჩიქვილაძე, გიორგი ტსერეთელი,
ნოდარ ხადური, ელენე ხარაბაძე,
ეტერ ხარაიშვილი, მერაბ ხმალაძე,
ჯამლეთ ჯანჯავაძე.

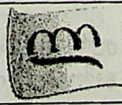
GIVI GAMSAKHURDIA, SIMON GELASHVILI,
REVAZ GVELESIANI, WOLFGANG WENG (Berlin,
Germany), SHOTA VESHAPIDZE, NUGZAR
TODUA, GOCHA TUTBERIDZE, MERAB
KAKULIA, REVAZ KAKULIA, HARALD KUNZ
(Brandenburg, Germany), REVAZ MANVELIDZE,
JAKOB MESKHIA, ELGUJA MEQVABISHVILI,
MIRIAN TUKHASHVILI, MZIA QEBURIA,
LAMARA QOQIAURI, LARISA KORGANASHVILI,
MICHAEL CHIKVILADZE, GIORGI
TSERETELI, NODAR KHADURI, ELENE KHAR-
ABADZE, ETER KHARAISHVILI, MERAB XMAL-
ADZE, JAMLET JANJGAVA.

გიორგი შიხაშვილი (თბილისის სასულიერო
აკადემიის და სემინარიის დირექტორი),
თამაზ მუშაპიძე (მცირე მეწარმეთა კლუბის
მენეჯერი, საქართველოს მეწარმეთა კავშირის აღ-
მასრულებელი დირექტორი), გიორგი ისაკაძე
(საქართველოს ბიზნესმენთა ფედერაციის აღმას-
რულებელი დირექტორი), ღამით ნარმანია
(საქართველოს ახალგაზრდა ეკონომისტთა ასოცი-
აციის გამგეობის თავმჯდომარე, გე. მეცნ. კანდი-
დატი, პროფესორი), ზმინალ როშავა (იურისტი),
ქვიციანი ქარჩავა (იურისტი)

GIORGI SHIKHASHVILI (Lecturer of Tbilisi Acad-
emy and Seminary), TAMAZ VASHAKIDZE (Man-
ager of Club of Small Entrepreneurs, Executive Di-
rector of Union of Georgian Entrepreneurs),
GIORGI ISAKADZE (Executive Director of Feder-
ation of Georgian Businessmen), DAVID NAR-
MANIA (Chairman of Board of Association of Yang
Economists of Georgia, Dr. Prof.), ZVIAD RO-
GAVA (Lawyer), EDISHER KARCHAVA (Lawyer).

ჯანსი 4 ლარი

მისამართი: ფურცელაძის ქ. №13
ტელ: 984-982/990-576
მობ: 8(55)277-554
ელ.ფოსტა: karchava-l@myoffice.ge
ვებ-გვერდი: www.economisti.ge

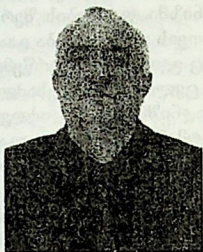

რედაქცია შეიძლება არ იზიარებდეს ავტორის აზრს.
ინფორმაციის სიზუსტეზე პასუხისმგებელია ავტორი.
რედაქციასთან შეუთანხმებლად ჟურნალში გამოქვეყ-
ნებული მასალების ვალდებულება ან სხვა რაიმე სახით
გამოყენება დაუშვებელია.

ანაწილი მაკონსტრუქტი

მეცნიერება

ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის არსი და საქართველოს რეალობა

კობა სოსხაძე

ეკონომიკის დოქტორი, თბილისის
ივ. ჯავახიშვილის სახელობის
ეკონომიკისა და ბიზნესის
უაკულტეტის პროფესორი

ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის შე-
შუაავება და გატარება თანამედროვე სახ-
ელმწიფოს ერთერთ მნიშვნელოვან ფუნქ-
ციას წარმოადგენს, რომელიც ახასიათებს
არა მარტო იმ სახელმწიფოებს, რომლებ-
საც უკვე გააჩნიათ სოციალურად ორიენ-
ტირებული საბაზრო ეკონომიკა, არამედ
მათაც (მათ შორის საქართველო) რომ-
ლებიც დღეისათვის აშენებენ ასეთ
ეკონომიკას.

ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის გა-
ტარება აუცილებელია რადგან, მონოპო-
ლიების მიერ კონკურენციის შეზღუდვის
შედეგად ფერხდება საბაზრო ეკონომიკის
განვითარების პროცესი, საზოგადოება გან-
იცდის ეკონომიკურ და სოციალურ დან-
აკარგებს. ეს დანაკარგები გამოიხატება:
მომხმარებლის მიერ მოხმარებულ
საქონელზე მაღალი (მონოპოლიური) ფასე-
ბის გადახდით; ზოგიერთი სახის პროდუ-
ქციის გამოშვების შეზღუდვით ან შეჩერე-
ბით; საქონლის გარკვეულ სახეობაზე
იმპორტის შეჩერებით ან შეზღუდვით;
მცირე და საშუალო ბიზნესის ხელოვნ-
რად გაკოტრებით, რაც იწვევს სამუშაო
ადგილების შემცირებას, უმუშევრობის
დონის ზრდას და საზოგადოების სოციალ-
ური ფონის გაუარესებას.

ცივილიზებული სახელმწიფო, როგორც
მთელი საზოგადოების ინტერესების დამ-

ცველი, საკუთარი ეკონომიკური პოლიტი-
კით ცდილობს მონოპოლიების საქმიანო-
ბის შეზღუდვას, რაც პირველ რიგში აისახ-
ება მის მიერ ანტიმონოპოლიური კანონმ-
დებლობის შექმნით. უფრო სრულად რომ
განსაზღვროთ, სახელმწიფოს ანტიმონოპო-
ლიური პოლიტიკა გულისხმობს მონოპო-
ლისტური საქმიანობის შეზღუდვისა
და აკრძალვისაკენ მიმართულ კომპლექ-
სური ღონისძიებების გატარებას, რაც
გულისხმობს ყველა სამეურნეო სუბიექტ-
ტისათვის ერთიანი კონკურენციული გარე-
მოს შექმნას.

ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის
მიღება განსაკუთრებით აქტუალურია, მა-
ღალგანვითარებული ქვეყნებისათვის, რად-
გან ასეთი კანონმდებლობის არსებობის
გარეშე შეუძლებელია ქვეყნის შიგნით
წარმოებისა და მომსახურების განვითარე-
ბის სტიმულირება და საერთაშორისო
ბაზარზე კონკურენციულ ბრძოლაში გამ-
არჯეობა. მიუხედავად ანტიმონოპოლიური
კანონმდებლობის სიმრავლისა განახსებავე-
ბენ ორ მოდელს, ამერიკულს და ევრო-
პულს, რაც ძირითადად ამ ქვეყნებში
კონკურენციისა და მონოპოლიების საქმი-
ანობის თავისებურებებს უკავშირდება.

ბაზრის მონოპოლიზაციის ტენდენციე-
ბი და მისი უარყოფითი ეკონომიკური შედე-
გები აშშ-ში განსაკუთრებით შეიმჩნეოდა

25667

ახალი პერიოდი

საქართველოს
პარლამენტი
ეკონომიკის
და ბიზნესის

XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან, როცა დაიწყო მსხვილი ნაციონალური კომპანიების შექმნის პროცესი. ამასთან დაკავშირებით, განსაკუთრებით ბაზარზე მონოპოლიების მიერ ანტისოციალური შედეგების (უმუშევრობა, ფასების და სამუშაო დღის გაზრდა და ა.შ.) აღკვეთის მიზნით, გადაღებულ იქნა პირველი ნაბიჯები მონოპოლიზაციის პროცესების სახელმწიფო რეგულირებისა და კონკურენციის დასაცავად, რომელმაც მიიღო ანტიტრესტული კანონმდებლობის დასახელება. იგივე მიზნებს ემსახურებოდა შერმანის კანონი (1890 წ.). კანონმდებლობის სრულყოფისათვის შემდგომი ნაბიჯები გადაიღვა კლიენტონის კანონის (1914 წ.) მიღებით. აღნიშნული კანონის თანახმად იკრძალებოდა კორპორაციების მიერ ბაზრის შეზღუდვის პრაქტიკა, კერძოდ: იკრძალებოდა სხვადასხვა მომხმარებლისათვის ერთი და იგივე საკონკრეტო სხვადასხვა ფასების დაწესება; კომპანიების დირექტორატების წარმომადგენლების სხვადასხვა დირექტორატებში მონაწილეობა; მთლიანად ბაზარზე ან ბაზრის რომელიმე სეგმენტზე ერთი კორპორაციის მიერ მეორის აქციების მთლიანად ან ნაწილის შესყიდვა; იკრძალებოდა ოპერაციები თუ კი მისი შედეგები არსებითად ასუსტებდა კონკურენციას, კომერციული საქმიანობის რომელიმე სფეროში.

ატიმონოპოლიური კანონმდებლობის სრულყოფისათვის გადაგებული შემდეგი ნაბიჯი იყო 1950 წელს მიღებული კლეინტონის კანონში ცვლილებები, რომლის თანახმადაც იკრძალებოდა ფასიანი ქაღალდების ბაზრის გამოყენება ბაზრების მონოპოლიზაციის მიზნით. აღნიშნული ცვლილებების თანახმად “არც ერთ კორპორაციას, რომელიც დასაქმებულია ამა თუ იმ სფეროში, უფლება არა აქვს შეიძინოს სხვა კომპანიის აქციები მთლიანად ან მისი ნაწილი, თუ კი აღნიშნულის შედეგად შესუსტდება კონკურენცია ან ხელი შეეწყობა მონოპოლიის განვითარებას.”

აშშ-ი შემუშავებულია და აქტიურად გამოიყენება ბაზრის მონოპოლიზაციის მომხმარებლებზე გაუაღების შეფასების საკმაოდ მარტივი მექანიზმი. ფირმების შერწყმის დასაბუთებისათვის გამოიყენება განზარიშება, რომელიც გვიჩვენებს შერწყმის შედეგად ფასების ცვლილების შესაძლო დინამიკას. თუმცა აღნიშნული არ იძლევა იმის გარანტიას, რომ შერწყმის შედეგად გარკვეული ხნის შემდეგ ფასები არ გაიზარდება.

ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის დარღვევის დამტკიცება და სასამართლო მიმართვა ევალება ანტიმონოპოლიურ სამსახურს (ფსკ). მაგალითად კონკურენტებმა ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის დარღვევაში დაადანაშაულეს კომპიუტერების მწარმოებელი უმსხვილესი ფირმა “Microsoft” (მაიკროსოფტი). პერსონალური კომპიუტერების პროგრამული უზრუნველყოფის შემუშავებულმა ამ უმსხვილესმა კომპანიამ ბაზარს მიაწოდა პერსონალური ქსელის სტანდარტული პროგრამული უზრუნველყოფა (რომელსაც მომხმარებელი ირჩევს) 10%-ით იაფად, სხვა ანალოგიურ პროგრამებთან შედარებით. კონკურენტებმა ეს შეაფასეს, როგორც ბაზარზე დაბალი ფასების დაწესებით დომინირებულ მდგომარეობის მიღწევის მცდელობად და იჩივეს ანტიმონოპოლიურ სამსახურში. ფედერალური სასაქონლო კომისიის წინასწარი განხილვის პროცედურების დროს, კომპანია “მაიკროსოფტი” დათანხმდა ფასი აეწია კონკურენტების ფასების დონეზე და საქმე დაიხურა. “მაიკროსოფტ”-ის ხელმძღვანელობა გაუფრთხილდა საკუთარი იმიჯის შელახვას, რასაც გამოიწვევდა სასამართლოში საქმის განხილვა.

საერთოდ აშშ-ი ფირმები ცდილობენ საქმე არ მივიდეს სასამართლო განხილვამდე, რადგან სასამართლოს გადაწყვეტილებით დამნაშავე ფირმა ვალდებულია გადაიხადოს სასამართლოს ხარჯები და აანაზღაუროს ზარალი სამჯერ უფრო მეტი ოდენობით, ვიდრე დაზარალებულმა ფირმამ განიცადა.

ეს თანხები კი როგორც წესი აჭარბებს მეგობრის იმ ოდენობას, რასაც ფირმა მიიღებდა ბაზარზე მონოპოლიური მდგომარეობის მიღწევის მიზნით ფასების აწევით.

აშშ-ის კანონმდებლობის მიხედვით სასამართლოში მტკიცებულებად ითვლება მოწმეების ჩვენება, რომლებიც არაფორმალურ ვითარებაში ნეიტრალურ ადგილზე — სადილზე, მიღებაზე, საზოგადოებრივ ადგილებში და ა.შ. შეესწრენ კონკურენტი კომპანიების ხელმძღვანელების (წარმომადგენლების) შეხვედრებს (საუბრებს), რომლის შემდეგაც გარკვეული დროის შემდეგ გაირკვა, რომ მათ შორის მოლაპარაკება გამოიწვია გარკვეულწილად ბაზრის მონოპოლიზაცია.

ბაზრის მონოპოლიზაციის ეფექტების შესახებ ყველაზე მეტად საქმის აღძვრისა და მაკომპრომატირებელი ჩვენებების წყაროა მოქალაქეებისგან პირადი ინციდენტით მიღებული ინფორმაციები. აშშ-ის, ინგლისისა და სხვა ქვეყნების კანონმდებლობა ითვალისწინებს ფულად ჯილდოს ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის ფაქტების აღმოჩენისათვის, ბაზრისათვის მიყენებული ზარალის სიდიდიდან გამომდინარე. (როგორც ავლნიშნეთ ჯარიმის სიდიდე, რომელიც უნდა გადაიხადოს დამრღვევმა შეადგენს მიყენებულ ზარალის სამმაგ ოდენობას.)

დარგობრივი და ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის გატარების შეთანაწყობა გარკვეული სპეციფიკით ხასიათდება ევროკავშირის ქვეყნებში, სადაც კანონმდებლობით დარეგულირებული უნდა იქნას კავშირში შემაჯავლი ქვეყნების ნაციონალური დარგობრივი ინტერესები და მასთან ერთად ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობით განსაზღვრული ნორმები. თავდაპირველად დომინირებდა, კავშირის ქვეყნებს შორის ბაზარზე თავისუფალი კონკურენციის განვითარების მიზნით, ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის მოთხოვნათა სრული დაკმაყოფილება გარკვეულად ხელს უშლიდა სახელმწიფოს მიერ წარმოებისა და ბიზნესის ეფექტური განვითარებისათვის ეროვნული დარ-

გობრივი პოლიტიკის გატარებას. გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან, აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნების მიერ გატარებულმა პროტექციონულმა პოლიტიკამ, მსოფლიო ბაზარზე გამოიწვია მათ მიერ წარმოებული საქონლის კონკურენტუნარიანობის არნახული ზრდა. ეს ტენდენცია დღესაც გრძელდება, რის გამოც აშშ-ია და განსაკუთრებით ევროკავშირის ქვეყნები იძულებულნი იყვნენ და დღესაც არიან მსოფლიო ბაზარზე კონკურენტუნარიანი საქონლის წარმოების მიზნით გადასინჯონ საკუთარი ქვეყნების ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობა. 1992-1994 წლებში მიღებული იქნა სპეციალური კანონები, რომლებიც აწესრიგებდნენ ეროვნულ კომპანიებზე სახელმწიფო დახმარების სისტემას. საქმიანობის მთავარი კრიტერიუმია ევროპულ სივრცეში კონკურენტული გარემოს შექმნისათვის ხელისშეწყობა. მაგრამ იმავდროულად სახელმწიფოს მიერ კომპანიებზე დახმარების სისტემამ, შეიძლება შეაფერხოს კონკურენციის დანერგვის მექანიზმების ფორმირება, რის გამოც სახელმწიფო დახმარების სისტემა ხასიათდება, როგორც დამახინჯებული კონკურენციის ჩამოყალიბების ერთ-ერთი წყარო. როგორც ავლნიშნეთ, აღმოსავლეთ აზიის განვითარებული ქვეყნების გამოკვლილება გვიჩვენებს, რომ სახელმწიფო ამ ქვეყნებში აშკარად ატარებს დარგების ეროვნული კომპანიების დახმარების პოლიტიკას, მსოფლიო ბაზარზე კონკურენტუნარიანი საქონლის წარმოებისათვის მხარდაჭერის მიზნით, რაც იწვევს ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის დაკნინებას და მისგან გამომდინარე სოციალურ შედეგებს.

ევროკავშირის ქვეყნებში სახელმწიფო დახმარების რეალიზაცია ხშირად მოითხოვს კომპენსაციის ღონისძიებების გატარებას კონკურენციის დაცვის მიზნით იმ დარგებსა და რეგიონებში, საითკენაც მიმართულია სახელმწიფოს მიზნობრივი დახმარების პროგრამა. მაგალითად, საფრანგეთის მთავრობის მიერ კომპანია "აირ საფრანგეთისათვის" ფართომასშტაბიანი

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია

ახალი ამონომონისტი

მიზნობრივი დახმარების პროგრამა, ევროკავშირის მიერ მხოლოდ მაშინ იქნა მხარდაჭერილი, როცა კომპანიამ უარი თქვა მთელ რიგ მარშუტებზე სადაც მას ეჭირა დომინირებული მდგომარეობა და ნება მისცა კონკურენტ ავიაკომპანიებს გამოეყენებინათ, ზოგიერთი ასფრენ-დასაფრენი ხაზი საფრანგეთის აეროპორტებში.

ამოსავლეთ აზიის ქვეყნების ანტი-მონოპოლიური კანონმდებლობის ძირითადი ტენდენციების დახასიათებისათვის განვიხილოთ, იაპონიის ეკონომიკური პოლიტიკისა და ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის განვითარების დიალექტიკა. გასული საუკუნის 70-იან წლებამდე, იაპონიაში წამყვანი ადგილი ეჭირა სამრეწველო დარგების მხარდაჭერის პოლიტიკას. ფართოდ გამოიყენებოდა საექსპორტო პროდუქციაზე საგადასახადო შეღავათებისა და სხვა სტიმულების პოლიტიკა, რაც გულისხმობდა მონოპოლიების უპირობო მხარდაჭერასა და საექსპორტო ფირმების შერწყმის წახალისებას, მისი სოციალური და ეკონომიკური შედეგების გაუთვალისწინებლად. ამჟამად სუსტი ანტიმონოპოლიური პოლიტიკა საშუალებას აძლევდა კომპანიებს მონოპოლიური მეთოდებით გადაენაწილებინათ შიდა ბაზარი.

1969 წელს სამართლიანი ვაჭრობის ანტიმონოპოლიურ კომისიამ ერთერთ პირველ საკითხად განიხილებოდა იაპონიის ორი უმსხვილესი ფოლადის მწარმოებელი ფირმების შერწყმის საკითხი, რის შედეგადაც ისინი შიდა ბაზარზე მონოპოლისტები ხდებოდნენ და იჭერდნენ ფოლადის წარმოების ბაზრის თითქმის 36%-ს. კომისიამ მიზანშეუწონლად ჩათვალა ამ კომპანიების შერწყმა და მიიღო შესაბამისი გადაწყვეტილება. ამ გადაწყვეტილებამ გააღიზიანა მთავრობა რომელიც თვლიდა, რომ ამ გაერთიანების შედეგად იაპონიის გაერთიანებული კომპანია სერიოზულ პოზიციებს დაიჭერდა ფოლადით ვაჭრობის მსოფლიო ბაზარზე. საჭირო გახდა კომისიის მიერ ახალი, კომპრომისუ-

ლი გადაწყვეტილების მიღება. ამის შემდეგ კომისიის გადაწყვეტილებები იყო ნაკლებად ეფექტური და იშვიათად იღებდა რადიკალურ გადაწყვეტილებებს. ფირმების შერწყმა და ჩაყლაპვა ხორციელდებოდა, ფორმალურად, ფირმების მიერ გარანტიების საფუძველზე, რომ მათი შერწყმა ბაზარს არ გააუარესებდა კონკურენტულ გარემოს.

იაპონიის მთავრობა, ისევე როგორც ამოსავლეთ აზიის განვითარებული ქვეყნების მთავრობები, ხელს უწყობს ფასების პროტექციულ პოლიტიკას, მის ანტიმონოპოლიისტური კანონმდებლობასთან შესაბამისობის მიუხედავად, მსოფლიო ბაზარზე შეღწევის მიზნით. მაგალითად საგარეო ვაჭრობისა და მრეწველობის სამინისტრო ყოველწლიურად ახალისებს წამყვანი ფასების პოლიტიკას, (ფასების დაწესებას წარმოების დანახარჯებზე დაბლა) თუ იგი ხელს უწყობს იაპონური საქონლის ეფექტურ ტუნდრისანობის ამაღლებას მსოფლიო ბაზარზე. მაგალითად აშშ-ი დიდი რეზონანსი გამოიწვია 1989 წელს შვიდი იაპონური ფირმის (მათსუშითა, ტოშობა, ჰიტაში, შარფი, სანუო, სონი, მიცუბიში) მიერ ელექტრონული მოწყობილობის ამერიკულ ბაზარზე დემონსტრირების ფასწარმოქმნის განხორციელებამ. როგორც ანტიმონოპოლიურ ორგანიზაციაში განხილვაზე გაირკვა, მთავრობა თვალს ხუჭავდა ამ ფირმების მიერ იაპონიაში პროდუქციაზე მონოპოლიურად მაღალი ფასების დაწესებაზე, რის შედეგადაც მიღებული მოგება მიდიოდა ამერიკის ბაზარზე მათი პროდუქციის ხელშეწყობად დაბალ ფასებში გაყიდვისათვის დოტაციების განსახორციელებლად. გარდა ამისა გაირკვა, რომ იაპონიის მთავრობა ხელს უწყობდა მათ სუბსიდირებას ამერიკული ლიცენზირებული ტექნოლოგიების შესაძენად.

ამერიკული მოდელისაგან განსხვავებით ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის ევროპული მოდელი აქცენტს აკეთებს კანონმდებლობის დაცვის კონტროლზე და სამეურნეო სუბიექტების მოქმედებაზე კანონმდებლობის დაცვის მიზნით. აღნიშნული მოდ-

მეცნიერება

ომის საფუძველია არა ყოველგვარი მონოპოლიის შეზღუდვა, არამედ სასაქონლო ბაზრების მონოპოლისაციის სოციალურ-ეკონომიკური შედეგების შეფასება და იმ მონოპოლისტების დასჯა, რომელთა მიქმედებამაც გამოიწვია საზოგადოებისათვის ნეგატიური შედეგები. ასეთი მიდგომის რეალიზაციისათვის იქმნება სპეციალური ადმინისტრაციული სამსახურები, რომლებიც მუდმივად აანალიზებენ და აკონტროლებენ კონკურენციის მდგომარეობას სხვადასხვა ბაზრებზე. აუცილებლობის შემთხვევაში ეს ორგანოები იყენებენ ძირითადად მონოპოლიების საქმიანობის ადმინისტრაციული ხასიათის მაკორექტირებელ, მარეგულირებელ და ამკრძალავ ღონისძიებებს.

ბოლო ათწლეულებში ხდება ამ ორი მოდელის დაახლოება, ევროპული მოდელის მექანიზმების უპირატესად შენარჩუნებით ანუ ყურადღება გამახვილებულია არა მონოპოლიური გაერთიანებების შეფარდებით და აბსოლუტურ ზომებზე, არამედ მათი საქმიანობის სოციალურ-ეკონომიკურ შედეგებზე. აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნების ანტიმონოპოლისტური მოდელი არსებითად განსხვავდება ამერიკისა და ევროპის მოდელებსაგან. დღეისათვის საერთაშორისო კანონმდებლობის აქტიურად ჩარევის გარეშე ლაპარაკიც კი ზედმეტია მის ამერიკულ და ევროპულ მოდელებთან დაახლოვებაზე.

ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის შექმნის დროს, ცივილიზებულ ქვეყნებში მოქმედი კანონმდებლობის შესწავლასა და ანალიზთან ერთად, აუცილებელია გათვალისწინებული იქნას ქვეყნის განვითარების სპეციფიკა და საბაზრო ეკონომიკის განვითარების მიღწეული დონე. განვითარებადი ქვეყნების საკანონმდებლო საქმიანობის დროს სჭარბობს საკითხების მიდგომის და გადაწყვეტისადმი სუბიექტური, ლობისტური დამოკიდებულება. მით უმეტეს, რომ კანონით განსაზღვრული მოთხოვნების ცხოვრებაში გამტარებლები ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები არიან.

ქაქართველოში ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის შექმნა და სახელმწიფო ორგანოების ანტიმონოპოლიური საქმიანობა, ნათლად ასახავს ქვეყნის წინაშე მდგომი პრობლემების სახელმწიფოებრივი მიგდომის საქართველოს სპეციფიკას და საბაზრო ეკონომიკის ფორმირების პრობლემებისადმი მიდგომის სახელმწიფო სტილს.

საქართველოში ანტიმონოპოლიურ საქმიანობას საფუძველი ეყრება 1992 წელს მიღებული მთავრობის დადგენილებით “საქართველოს რესპუბლიკაში მეურნეობრივი საქმიანობის დემონოპოლიზაციის ზოგიერთი დონისძიების შესახებ” და დეკრეტით “საქართველოს რესპუბლიკაში კონკურენციის განვითარებისა და მონოპოლიზმის შეზღუდვის შესახებ”. ეს არის საქართველოში საბაზრო ეკონომიკის სტიქიურად დამკვიდრების პერიოდი, მთავრობის ეკონომიკური გუნდი ცდილობს ეკონომიკის სტაბილიზაციის მიზნით ცივილიზებული ქვეყნების გამოცდილების გამოყენებას. აღნიშნული კანონქვემდებარე აქტებიც აღნიშნულის კარგი დადასტურებაა და მათ დადებითი რილი ითამაშეს ქვეყნის ეკონომიკის ქაოსიდან გამოსვლის საქმეში.

1995 წელს საქართველოს ახალი კონსტიტუციის მიღების შემდეგ იწყება ქვეყანაში ეკონომიკური, მათ შორის ანტიმონოპოლიური წესრიგის დამკვიდრების ახალი ეტაპი, შესაბამისად 1996 წელს ქვეყანაში მიღებული იქნა კანონების პაკეტი: “მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ”, “მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ”, “რეკლამის შესახებ”. “მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ”, საქართველოს კანონის მთავარი მიზანი იყო საქართველოში სამეწარმეო საქმიანობის განვითარებისათვის ხელის შეწყობა და ქვეყანაში კონკურენტული გარემოს შექმნის მიზნით ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ბაზის შექმნა. განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო მომხმარებელთა უფლებების დაცვას. კანონმა განსაზღვრა

ახალი კანონმდებლობა

სახალაპრონოსიზმი

მეწარმე სუბიექტების პასუხისმგებლობა მათ მიერ მონოპოლიური მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისა და იმ ქმედებებისათვის რომლებსაც შეეკლოთ ბაზარზე კონკურენციის შეზღუდვა ან აღკვეთა.

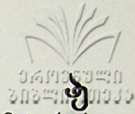
ეს კანონი საზოგადოებისათვის გაუგებარი მიზეზების გამო დღეისათვის აღარ მოქმედებს. ამ კანონის გაუქმებამ გამოიწვია ქვეყანაში კონკურენციის შეზღუდვა და ხელი გაუხსნა მონოპოლიების შექმნის უმართავ პროცესებს, რაც აისახა კიდევ ქვეყნის ეკონომიკის აშკარა სტაგნაციის ისეთ მაჩვენებლებში, როგორცაა: უმუშევრობისა და ფასების, მათ შორის სასიცოცხლოდ აუცილებელ კვების პროდუქტებზე ფასების უმართავი ზრდა; სოციალური პროგრამების შეკვეცა და გაუქმება; კომუნალური გადასახადების ზრდა და ა.შ. აღნიშნულიდან გამომდინარე კონკურენციული გარემოს შექმნის მიზნით აუცილებელია განხილული იქნას, ამ კანონით განსაზღვრული ამოცანები, რომელიც განვითარებადი ქვეყნის ანტიმონოპოლიური საქმიანობის მოწესრიგების კლასიკური ნიმუშია. საქართველოში ამ კანონით იკრძალებოდა ეკონომიკური აგენტის მიერ ისეთი ხელშეკრულების დადება ან გადაწყვეტილებათა მიღება, რომლებიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ იწვევს კონკურენციის შეზღუდვას, კერძოდ: ერთერთ მხარეს ზღუდავენ ბაზრის, მომხარავების წყაროების, მიმწოდებლის ან მომხმარებლის შერჩევაში; ხელშეკრულების მონაწილე ერთერთ პარტნიორს აკისრებენ მოვალეობას ხელშეკრულებით განსაზღვრული საქონლის სანაცვლოდ მიაწოდოს (ან შეისყიდოს) ისეთი საქონელი, რომელიც არც საგნობრივად და არც ვაჭრობის მიხედვით არ არის მასთან დაკავშირებული; არსებითად ზღუდავენ კონკურენციას ურთიერთშენაცვლებადი საქონლის ბაზარზე.

2005 წლის 3 ივლისს საქართველოს მთავრობის წარდგენით, საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი “თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ”,

რითაც შეიცვალა ანტიმონოპოლიური საქმიანობის შესახებ საქართველოს კანონმდებლობა. კერძოდ გაუქმდა “მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ” საქართველოს კანონი და ამ კანონის საფუძველზე შექმნილი, დამოუკიდებელი საქართველოს ანტიმონოპოლიური სამსახური. ახალი კანონმდებლობის საფუძველზე შეიქმნა საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს საქვეუწყებო დაწესებულება – თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის სააგენტო, რომელსაც მის წინამორბედ ანტიმონოპოლიურ სამსახურთან შედარებით მნიშვნელოვნად აქვს ფუნქციები შემცირებული.

დღევანდელი კანონმდებლობით ფაქტობრივად რეგულირდება ორი ძირითადი მიმართულება, კერძოდ: 1. ქვეყანაში კონკურენციული გარემოს განვითარების მიზნით, ხელისუფლების ორგანოების მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე ზედამხედველობა და კონტროლი. (თუ ასეთი გადაწყვეტილებები იქნება კ.ს.) 2. კონკურენციის შეფერხების ან ამის საშიშროების შექმნის თავიდან ახსნის მიზნით, სახელმწიფო დახმარებისა და შედავათების გაცემაზე ზედამხედველობა. ასეთი ზედამხედველობას რეალურად საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს საქვეუწყებო დაწესებულება ვერ განახორციელებს. დარდა ამისა სააგენტოს მხედველობის არედანაა გასული მომხმარებელთა უფლებების დაცვა და სარეკლამო კანონმდებლობის აღსრულებაზე კონტროლის ფუნქცია.

კანონით შეცვლილია “მონოპოლიური საქმიანობის” შინაარსი და ის თითქმის გათანაბრებულია ბუნებრივ მონოპოლიასთან. არ არის დაკონკრეტებული, რომ ეკონომიკურ აგენტს ეკრძალება მონოპოლიური საქმიანობა. გაუგებარია თუ რა ითვლება ეკონომიკური აგენტის მიერ მონოპოლიური მდგომარეობის დაკავებად ან ამ მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებად, რა საწესებულებები უნდა გატარდეს აგენტის

მეცნიერება

მიმართ, მის მიერ კანონმდებლობის დარღვევის შემთხვევაში.

შეიძლება გააკეთდეს დასკვნა, რომ საქართველოში დღეისათვის მოქმედი საკანონმდებლო ბაზას არა აქვს ქმედითი მექანიზმები მონოპოლიური ბაზრის ჩამოყალიბებისათვის ხელის შეშლის მიზნით. რჩება შთაბეჭდილება, რომ საქართველოს ბაზარი მზადაა მონოპოლისტური სტრუქტურების შექმნისათვის და არავინ ზრუნავს მისი სოციალურ-ეკონომიკური შედეგების თავიდან ასაცილებლად. მათ უმეტეს, რომ დღეს როგორც არასდროს სწრაფი ტემპებით მიმდინარეობს საზოგადოების პოლარიზაციის და ფინანსური ოლიგარქიების მიერ ხელისუფლებაზე ზემოქმედების ეკონომიკური და პოლიტიკური მექანიზმების შექმნის პროცესი. აქედან გამომდინარე შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ახალი ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობა ამ მექანიზმების ზემოქმედების ერთ-ერთი შედეგია.

ყოველივე ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, არსებული საკანონმდებლო ბაზის გამოყენებით, ოპერატიულად უნდა გატარდეს ანტიმონოპოლიური საქმიანობა შემდეგი ძირითადი მიმართულებებით: ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის სამართლებრივი დაცვის პრაქტიკის გააქტიურება, ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის მოთხოვნების უგულველყოფისა და დარღვევის ფაქტების აღკვეთა; ნორმატიული და მეთოდური ბაზის სრულყოფა პრეცედენტური პრაქტიკის ანალიზის შედეგებისა და ქვეყნის ეკონომიკაში მიმდინარე დინამიური ცვლილებების გათვალისწინებით; ბაზარზე შესასვლელი მონოპოლიური და ადმინისტრაციული ბარიერების ანალიზის, მისი შესუსტებისა და ლიკვიდაციის შესახებ წინადადებების წარმოდგენა; ბუნებრივი მონოპოლიების ტექნოლოგიური საზღვრების განსაზღვრა და მათი საქმიანობის სახელმწიფოებრივი რეგულირებისათვის შემუშავებულ ღონისძიებათა ამოქმედება და დროის მოთხოვნის შესაბამისი ახალი ნორმატიული აქტების

გამოცემა; სასაქონლო ბაზრის სისტემატური ოპერატიული კონტროლი, კონკურენტული გარემოს ანალიზი და კონტროლი; განსაკუთრებული ადგილი უნდა დაეთმოს ანტიმონოპოლიური რეგულირების ღონისძიებებს, მათ შორის, ბაზრების მონოპოლიზაციის თავიდან აცილებისა და სასაქონლო ბაზრებზე დომინირებული მდგომარეობის მქონე ეკონომიკური აგენტების მხრიდან მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების ფაქტების გამოვლენასა და აღკვეთას; ბაზრის ფუნქციონირებასთან დაკავშირებული ნორმატიული აქტების, კანონმდებლობასთან შესაბამისობის შესწავლის მიზნით ანტიმონოპოლიური ექსპერტიზის ჩატარება; მონოპოლისტ საწარმოთა პრივატიზებისა და რეორგანიზაციის პროცესებზე მუდმივი სახელმწიფო კონტროლი; მონოპოლიური საქმიანობისა და მონოპოლიური მდგომარეობის ბოროტად გამოყენების აღკვეთა; არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის თავიდან აცილების მიზნით წინადადებების შემუშავება და წინასწარი ღონისძიებების გატარება; მომხმარებელთა უფლებების დაცვისა და სარეკლამო საქმიანობის კონტროლის სფეროში ერთიანი პოლიტიკის განხორციელებისათვის შესაბამისი მეთოდური რეკომენდაციების მომზადება; საქმეთა განხილვის (მათ შორის მომხმარებელთა და მეწარმეთა საჩივრებისა და შუამდგომლობების) პროცედურების შემუშავება და საჭიროების შემთხვევაში სასამართლო ხელისუფლებისათვის მათი გადასაცემად მომზადება; მეწარმეთა და მომხმარებელთა საჩივრების განხილვა; ფალსიფიცირებული კვების პროდუქტების წარმოებისა და რეალიზაციის ფაქტების გამოვლენისა და აღკვეთის მონიტორინგი; საინფორმაციო საქმიანობის გააქტიურება მომხმარებელთა უფლებებისა და მათი დაცვის მექანიზმების შესახებ მომხმარებელთა ინფორმირების მიზნით; რეგიონალური ბიუროების უზრუნველყოფა შესაბამისი ანალიტიკური ინფორმაციით და მათ მიერ განხორციელებული საქმიანობის შესწავლა.

ახალი ამონაბეჭდი

მეცნიერება

საქართველოს საგადასახადო სისტემა

დავით ნარმანია
ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, თსუ პროფესორი

ელგუჯა ნოპირაშვილი
გერმანიის ქ. პოტსდამის უნივერსიტეტის დოქტორანტი

(გაგრძელება, დასაწყისი იხ. „ახალი ეკონომისტი“ №1, 2006წ; №1, 2, 3-4, 5, 2007წ)

ახალი ეკონომისტი

საგადასახადო ორგანოები საქართველოს საგადასახადო სისტემაში. საქართველოს საგადასახადო კოდექსით, საქართველოს საგადასახადო ორგანოების ძირითადი ფუნქციები:

- თავისი კომპეტენციის ფარგლებში საგადასახადო კანონმდებლობის დაცვასა და შესრულებაზე კონტროლის უზრუნველყოფა;

- გადასახადით დაბეგრის საკითხებზე კანონპროექტებისა და სახელმწიფო-თაშორისი ხელშეკრულებების პროექტების მომზადებაში მონაწილეობა;

- გადასახადის გადამხდელისათვის მისი უფლებებისა და მოვალეობების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება;

- გადასახადის გადამხდელისათვის საგადასახადო კანონმდებლობის ცვლილებების შესახებ ინფორმაციის დროულად მიწოდება;

- თავისი კომპეტენციის ფარგლებში საგადასახადოების ადმინისტრირება.

საქართველოს საგადასახადო ორგანოების სისტემა მუდმივ ცვლილებებს განიცდიდა. უკანასკნელ ცვლილებათა შედეგად¹, საქართველოში ჩამოყალიბდა შემდეგი საგადასახადო ორგანოები:

ქ. თბილისის საგადასახადო ინსპექცია – ქ. თბილისი;

ბათუმის საგადასახადო ინსპექცია – ქ. ბათუმი;

რუსთავის საგადასახადო ინსპექცია – ქ. რუსთავი;

ქუთაისის საგადასახადო ინსპექცია – ქ. ქუთაისი;

ფოთის საგადასახადო ინსპექცია – ქ. ფოთი;

გორის საგადასახადო ინსპექცია – ქ. გორი;

თელავის საგადასახადო ინსპექცია – ქ. თელავი;

ახალციხის საგადასახადო ინსპექცია – ქ. ახალციხე;

აფხაზეთის ა/რ საგადასახადო ინსპექცია – ქ. თბილისი, ვუკოლ ბერიძის რ;

აქციზის გადამხდელთა ინსპექცია – ქ. თბილისი, ც. დადიანის 30;

მსხვილ გადამხდელთა ინსპექცია – ქ. თბილისი, სანდრო ეულის 1.

აღნიშნულ ინსპექციებს (გარდა აფხაზეთის, აქციზის და მსხვილ გადამხდელთა ინსპექციებისა) რეგიონალური პრინციპით ექვემდებარებიან რაიონული განყოფილებები. მაგ. თელავის საგადასახადო ინსპექციებში შედის სიღნაღის, ლაგოდეხ-

¹ იხ. საქართველოს ფინანსთა მინისტრის 2004 წლის 23 აგვისტოს №550 ბრძანება

მეცნიერება

ის, ყვარლის და ა.შ. კახეთის რეგიონში შემავალი რაიონული განყოფილებები.

გადასახადების როლი საქართველოში საბიუჯეტო შემოსავლაში. საქართველოს საბიუჯეტო შემოსავლების დაახლოებით 60-80% და ზოგ შემთხვევაში მეტიც (იხ. ცხრილი №2) ყოველწლიურად საგადასახადო შემოსავლებზე (გადასახადების სახით აკრეფილ შემოსავლებზე) მოდის, ამიტომაც საგადასახადო პოლიტიკის სწორად განსაზღვრას და გადასახადების კარგ აღმინისტრირებას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს საბიუჯეტო პროცესსა და ქვეყნის პოლიტიკაში.

ფიზიკური პირები, რომლებიც შემოსავალს იღებენ საქართველოში არსებული წყაროდან. საშემოსავლო გადასახადს ბიუჯეტში ჩარიცხულ თანხებს შორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია და იგი წარმოადგენს მოსახლეობის ძირითად გადასახადს დაქირავებით მუშაობიდან.

რეზიდენტი ფიზიკური პირის საშემოსავლო გადასახადით დაბეგერის ობიექტია დასაბეგრი შემოსავალი, რომელიც განისაზღვრება, როგორც სხვაობა კალენდარული წლის განმავლობაში მიღებულ ერთობლივ შემოსავალსა და ამ პერიოდისათვის საგადასახადო კოდექსით გათვალ

ცხრილი №2. საგადასახადო შემოსავლების წილი საბიუჯეტო შემოსავლებში 1999-2005 წლებში

მაჩვენებლები	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
მოილიან შიდა პროდუქტი, მლნ. ლარი	5,669	6,015	6,648	7,456	8,565	9,800	10,800
სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები და გრანტები, მლნ. ლარი	650	640	740	818	932	1,655	2,503
საგადასახადო შემოსავლები, მლნ. ლარი	414	438	631	723	807	1,198	1,836
სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლებისა და გრანტების წილი შპმ-ში, %	11.5	10.6	11.1	11.0	10.9	16.9	23.2
საგადასახადო შემოსავლების წილი შპმ-ში, %	7.3	7.3	9.5	9.7	9.4	12.2	17.0
საგადასახადო შემოსავლების წილი მოილიან საბიუჯეტო შემოსავლებში, %	63.7	68.4	85.2	88.3	86.5	72.4	73.3

წყარო: საქართველოს ახალგაზრდა ეკონომისტთა ასოციაცია.

საშემოსავლო გადასახადი. საშემოსავლო გადასახადის გადამხდელეები არიან რეზიდენტი² და არარეზიდენტი

ისწინებული გამოქვითვების თანხებს შორის – დასაბეგრი შემოსავლის 12%-ით;

² ფიზიკური პირი, რომელიც ნებისმიერი უწყვეტი 12 კალენდარული თვის პერიოდში (მაგ. 2005 წლის 15 აპრილიდან 2006 წლის 15 აპრილამდე) ფაქტობრივად იმყოფება საქართველოს ტერიტორიაზე 183 დღე და მეტ ხანს ან ამ პერიოდის განმავლობაში იმყოფებოდა უცხო ქვეყანაში საქართველოს სახელმწიფო სამსახურში (მაგ. დიპლომატიურ სამსახურში).

მეცნიერება

სახალი აკონომისტი

საქართველოში არსებული მუდმივი დაწესებულების მეშვეობით საქმიანობის განმახორციელებელი არარეზიდენტი ფიზიკური პირის საშემოსავლო გადასახადით დაბეგრის ობიექტია დასაბეგრი შემოსავალი, რომელიც განისაზღვრება, როგორც სხვაობა კალენდარული წლის განმავლობაში მუდმივ დაწესებულებასთან დაკავშირებულ საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებულ ერთობლივ შემოსავალსა და ამ პერიოდისათვის საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული გამოქვითვების თანხებს შორის – დასაბეგრი შემოსავლის 12%-ით;

არარეზიდენტი ფიზიკური პირის ერთობლივი შემოსავალი, რომელიც დაკავშირებული არ არის მის მუდმივ დაწესებულებასთან, იბეგრება გადახდის წყაროსთან გამოქვითვების გარეშე (გარდა ქვემოთა პუნქტით გათვალისწინებული შემთხვევებისა) შემდეგი განაკვეთებით:

- დივიდენდი – 10%-ით;
- პროცენტი – 10%-ით;

საწარმოს, იურიდიული პირის ან/და მეწარმე ფიზიკური პირის მიერ რისკის დაზღვევისა და გადაზღვევის საფუძველზე, სალიზინგო, საერთაშორისო კავშირგაბმულობის ტელესაკომუნიკაციო მომსახურებისათვის და საერთაშორისო გადაზიდვების სატრანსპორტო მომსახურებისათვის გადახდილი თანხები – 4%-ით;

გადახდილი სხვა თანხები, რომლებიც საგადასახადო კოდექსით ითვლება საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებულ შემოსავლად – 10%;

ხელფასის სახით მიღებული შემოსავალი – 12%-ით.

არარეზიდენტი ფიზიკური პირი, რომელიც შემოსავალს იღებს ქონების რეალიზაციით, წარმოადგენს საშემოსავლო გადასახადის გადამხდელს კალენდარული წლის განმავლობაში საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებული ერთობლივი შემოსავლიდან, რომელიც მცირდება ამ პერიოდისათვის ასეთი შემოსავლის მიღე-

ბასთან დაკავშირებული გამოქვითვების თანხებით – დასაბეგრი შემოსავლის 12%-ით. ასეთი ქონების რეალიზაციით მიღებულ შემოსავლებს განეკუთვნება:

- რეზიდენტი იურიდიული პირის ჩვეულებრივი აქციების ან პარტნიორის წილის რეალიზაციით მიღებული ნამეტი;
- როიალტის რეალიზაციით მიღებული ნამეტი;

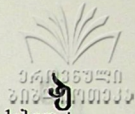
- საქართველოში გამოყენებული მოძრავი ქონების იჯარით ან/და სხვა სახელშეკრულებო სარგებლობის უფლებით გადაცემით მიღებული, ასევე საქართველოში არსებული და ეკონომიკური საქმიანობისათვის გამოყენებული უძრავი ქონებით მიღებული შემოსავლის (მათ შორის ასეთ ქონებაში პარტნიორის წილის რეალიზაციით მიღებული შემოსავალი) ნამეტი – ეკონომიკური საქმიანობისათვის გამოყენებული ქონების რეალიზაციით მიღებული ნამეტი;

- სხვა ქონების რეალიზაციით მიღებული ნამეტი.

საშემოსავლო გადასახადით დაბეგვისაგან თავისუფლდება ფიზიკურ პირთა შემოსავლების შემდეგი სახეები:

არარეზიდენტის მიერ საქართველოს ტერიტორიაზე უცხოეთის დიპლომატიურ და მასთან გათანაბრებულ დაწესებულებაში დაქირავებით მუშაობით მიღებული შემოსავლები;

ფიზიკური პირის მიერ მიღებული გრანტი, სახელმწიფო პენსია, მაგროვებადი და დაბრუნებადი ხასიათის არასახელმწიფო საპენსიო სქემიდან მიღებული პენსია განხორციელებული შენატანების ოდენობით, სახელმწიფო სტიპენდია, სახელმწიფო, ავტონომიური რესპუბლიკების ან ადგილობრივი ბიუჯეტებში გათვალისწინებული ასივნებებით გამოყოფილი დახმარება, ან ერთჯერადი განაცემი (მათ შორის, ოლიმპიურ თამაშებში, მსოფლიოს ან/და ევროპის ჩემპიონატებში გამარჯვებისათვის ან/და საპრიზო ადგილების დაკავებისათვის სპორტსმენების და მათი მწვრთნელების

მიერ მიღებული ფულადი და სხვა სახის ჯილდოები);

ოლიმპიურ თამაშებში, მსოფლიოს ან/და ევროპის ჩემპიონატებში გამარჯვებისათვის ან/და საპროზო ადგილების დაკავებისათვის სპორტსმენების და მათი მწვრთნელების მიერ მიღებული ფულადი და სხვა სახის ჯილდოები;

ალიმენტები;

განქორწინების საფუძველზე ფიზიკური პირის მიერ მიღებული ქონების ღირებულება (შემოსავალი);

ფიზიკური პირის მიერ 2 წელზე მეტი ვადით საკუთრებაში არსებული მატერიალური აქტივების რეალიზაციით მიღებული ნამეტი, გარდა ამ პირის მიერ სამეწარმეო საქმიანობის ფარგლებში მატერიალური აქტივების რეალიზაციით მიღებული ნამეტისა³;

საგადასახადო წლის განმავლობაში I და II რიგის შემკვიდრების მიერ ქონების ჩუქებით ან შემკვიდრებით მიღება;

საგადასახადო წლის განმავლობაში ფიზიკური პირისაგან 1000 ლარამდე ღირებულების ქონების ჩუქებით მიღება;

საგადასახადო წლის განმავლობაში III და IV რიგის შემკვიდრების მიერ 150 000

ლარამდე ღირებულების ქონების ჩუქებით ან შემკვიდრებით მიღება;

ფიზიკური პირისათვის (დონორისათვის) გაღებული სისხლის საკომპენსაციო კვებისათვის გაცემული თანხა;

იმ მეწარმე ფიზიკურ პირთა შემოსავალი, რომლებიც არ იყენებენ დაქირავებულ პირთა შრომას და დამოუკიდებლად ახორციელებენ მხოლოდ, ეკონომიკური საქმიანობის სახეების ეროვნული კლასიფიკატორის (NACE) შესაბამისად განსაზღვრული ცალკეული კატეგორიის ეკონომიკური საქმიანობიდან ერთ-ერთს⁴;

2007 წლის 1 იანვრამდე სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში დასაქმებული ფიზიკური პირის მიერ საქართველოში წარმოებული სოფლის მეურნეობის პროდუქციის სამრეწველო გადამამუშავებამდე (სასაქონლო კოდის შეცვლამდე) პირველადი მიწოდებით მიღებული შემოსავალი, თუ კალენდარული წლის განმავლობაში ამ ფიზიკური პირის მიერ ამ მიწოდებით მიღებული ერთობლივი შემოსავალი არ აღემატება 100 000 ლარს.

საშემოსავლო გადასახადით არ იბეგრება შემდეგ ფიზიკურ პირთა მიერ კალენდარული წლის განმავლობაში მიღებული დასაბეგრი შემოსავალი 3000 ლარამდე:

- ბავშვობიდან შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის, აგრეთვე მხედველობის გარე I და II ჯგუფის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის;

- მეორე მსოფლიო ომისა და საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისათვის ბრძოლების მონაწილე საქართველოს მოქალაქის;

- პირის, რომელსაც მინიჭებული აქვს 'ქართველის დედის' საპატიო წოდება;

- მარტოხელა დედის;

- პირის, რომელმაც იშვილა ბავშვი (შვილად აყვანიდან 1 წლის განმავლობაში);

³ 2-წლიანი ვადა უძრავი ქონების რეალიზაციის შემთხვევაში იანგარიშება საქართველოს საჯარო რეესტრში საკუთრების უფლების რეგისტრაციის მიზნით წარდგენილი (წარსადგენი) საკუთრების უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტის შედგენის თარიღის მიხედვით, ხოლო „რეალიზაციით მიღებული ნამეტი“ იანგარიშება, როგორც სხვაობა ქონების რეალიზაციის ფასსა და მასზე საკუთრების უფლების წარმოშობისას მისი შექმნის ფასს შორის, გარდა საკუთრების უფლების უსასყიდლოდ (სახელმწიფო ქონების პრივატიზებისას, ქონების ჩუქებით ან შემკვიდრებით მიღებისას ან სხვა შემთხვევებში) წარმოშობისას, როდესაც ნამეტი იანგარიშება ამ ქონების რეალიზაციის ფასსა და მიღების მომენტში უსასყიდლოდ მიღებული ქონების საბაზრო ფასს შორის.

⁴ ეკონომიკური საქმიანობის სახეობები იხ. საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 168-ე მუხლის „1ლ“ პუნქტში.

ახალი პარიზი

- პირის, რომელმაც აღსაზრდელად (შვილობილად) აიყვანა ბავშვი.

• საშემოსავლო გადასახადით არ იბეგრება ასევე:

ა) I და II ჯგუფის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის მიერ (ზედა ნაწილში მითითებული შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების გარდა) კალენდარული წლის განმავლობაში მიღებული დასაბეგრი შემოსავალი 1500 ლარამდე;

ბ) მალაღმთიან რეგიონებში მცხოვრები მრავალშვილიანი (სამი და მეტი შვილი) პირის მიერ კალენდარული წლის განმავლობაში მიღებული დასაბეგრი შემოსავალი 3 000 ლარამდე, ხოლო მალაღმთიან რეგიონებში მცხოვრებ, ერთ- ან ორშვილიან პირს კალენდარული წლის განმავლობაში მიღებული 3 000 ლარამდე დასაბეგრი შემოსავალზე გადასახდელი საშემოსავლო გადასახადი უმცირდება 50 პროცენტით.

თუ ზემოაღნიშნული პუნქტებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში საშემოსავლო გადასახადის გადაამხდელს წარმოექმნება ერთზე მეტი შედავათის უფლება, მასზე გაერცვლება მათგან ერთი, უმაღლესი შედავათი.

მოგების გადასახადი. მოგების გადასახადის გადაამხდელები არიან საქართველოს საწარმოები და უცხოური საწარმოები (რომლებიც საქართველოში საქმიანობას ახორციელებენ მუდმივი დაწესებულების მეშვეობით ან/და შემოსავალს იღებენ საქართველოში არსებული წყაროდან⁵).

მოგების გადასახადით დაბეგერის ობიექტია:

საქართველოს საწარმოს მოგების გადასახადით დაბეგერის ობიექტია დასაბეგრი მოგება. იგი განისაზღვრება, როგორც სხვაობა გადასახადის გადაამხდელის ერთობლივ შემოსავალსა და საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული გამოქვითვების თანხებს შორის.

უცხოური საწარმო (გარდა საავიაციო ტრანსპორტით მგზავრთა საერთაშორისო გადაყვანისა და ტვირთების საერთაშორისო გადატანის განმახორციელებლისა), რომელიც საქართველოში ახორციელებს საქმიანობას მუდმივი დაწესებულების მეშვეობით, წარმოადგენს მოგების გადასახადის გადაამხდელს მუდმივ დაწესებულებასთან დაკავშირებული საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებული ერთობლივი შემოსავლის მიხედვით, რომელიც მცირდება საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული გამოქვითვების თანხებით.

საავიაციო ტრანსპორტით მგზავრთა საერთაშორისო გადაყვანისა და ტვირთების საერთაშორისო გადატანის განმახორციელებელი უცხოური საწარმოს (რომელიც საქართველოში ახორციელებს საქმიანობას მუდმივი დაწესებულების მეშვეობით) დასაბეგრი მოგება განისაზღვრება საქართველოში მუდმივი დაწესებულების მეშვეობით კალენდარული წლის განმავლობაში საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებული შემოსავლის მიხედვით, რომელიც იყოფა მის მიერ საქართველოსა და საქართველოს ფარგლებს გარეთ საგადასახადო წლის განმავლობაში მიღებულ ერთობლივ (მთლიან) შემოსავალზე და მრავლდება მის მიერ მიღებულ დასაბეგრი მოგებაზე.

უცხოური საწარმოს ერთობლივი შემოსავალი, რომელიც დაკავშირებული არ არის მის მუდმივ დაწესებულებასთან, გადასახადით იბეგრება შემდეგი განაკვეთებით:

- ღივიდენდი – 10%-ით;
- პროცენტი – 10%-ით;

სახალი მკონომისტი

⁵ საქართველოს საწარმოდ ითვლება საწარმო, რომლის საქმიანობის ადგილი საქართველოა, ან რომლის მართვის ადგილი საქართველოშია.

უცხოურ საწარმოდ ითვლება საწარმო, რომლის საქმიანობის ადგილი არ არის საქართველოში, ან რომელიც არ იმართება საქართველოდან.

მეცნიერება

25667

საწარმოს, იურიდიული პირის ან/და მეწარმე ფიზიკური პირის მიერ რისკის დაზღვევისა და გადაზღვევის საფუძველზე, საღიზინგო, საერთაშორისო კავშირგაბმულობის ტელესაკომუნიკაციო მომსახურებისათვის და საერთაშორისო გადაზიდვების სატრანსპორტო მომსახურებისათვის გადახდილი თანხები - 4%-ით;

გადახდილი სხვა თანხები, რომლებიც საგადასახადო კოდექსით ითვლება საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებულ შემოსავლად - 10%.

გარდა ქვემოთ გათვალისწინებული შემთხვევებისა:

- უცხოური საწარმო, რომელიც ქონების რეალიზაციით იღებს ქვემოთ ჩამოთვლილი სახის შემოსავალს (რომელიც დაკავშირებული არ არის საქართველოში მის მუდმივ დაწესებულებასთან), წარმოადგენს მოგების გადასახადის გადამხდელს კალენდარული წლის განმავლობაში საქართველოში არსებული წყაროდან მიღებული ერთობლივი შემოსავლიდან, რომელიც მცირდება ამ პერიოდისათვის ასეთი შემოსავლის მიღებასთან დაკავშირებული გამოკეთებების თანხებით. ამ პუნქტით გათვალისწინებული ქონების რეალიზაციით მიღებულ შემოსავლებს განეკუთვნება:

- რეზიდენტი იურიდიული პირის ჩვეულებრივი აქციების ან პარტნიორის წილის რეალიზაციით მიღებული ნამეტი;

- როიალტის რეალიზაციით მიღებული ნამეტი;

- საქართველოში გამოყენებულ მოძრავი ქონების იჯარით ან/და სხვა სახელშეკრულებით სარგებლობის უფლებით გადაცემით მიღებული, ასევე საქართველოში არსებული და ეკონომიკური საქმიანობისათვის გამოყენებული უძრავი ქონებით მიღებული შემოსავლის (მათ შორის ასეთ ქონებაში პარტნიორის წილის რეალიზაციით მიღებული შემოსავალი) ნამეტი - ეკონომიკური საქმიანობისათვის გამოყენებული ქონების რეალიზაციით მიღებულ ნამეტი;

- სხვა ქონების რეალიზაციით მიღებული ნამეტი.

საწარმოთა დასაბეგრი მოგება იბეგრება 20%-იანი განაკვეთით, გარდა ნაეთობისა და გაზის ოპერაციებით მიღებული მოგების, რომელიც იბეგრება 10%-იანი განაკვეთით („ნაეთობისა და გაზის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული ხელშეკრულებების განხორციელებით მიღებული მოგება, თუ ეს ხელშეკრულებები დადებულია 1998 წლის 1 იანვრამდე).

მოგების გადასახადით დაბეგერისაგან თავისუფლება:

- საბიუჯეტო, საერთაშორისო ან/და საექსპორტო-იმპორტო ორგანიზაციების მოგება, ეკონომიკური საქმიანობით მიღებული მოგების გარდა;

- ორგანიზაციის მიერ მიღებული გრანტები, საწვერო შენატანები და შემოწირულობები;

- საქართველოს ეროვნული ბანკის მოგება;

- საქართველოს საპატრიარქოს მიერ რელიგიური დანიშნულებით გამოყენებული ჯვრების, სანთლების, ხატების, წიგნებისა და კალენდრების რეალიზაციით მიღებული მოგება;

- სამედიცინო დაწესებულებების (მიუხედავად ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმისა) სამედიცინო საქმიანობიდან მიღებული მოგების ის ნაწილი, რომელიც მოხმარდება რეინვესტირებას (დაწესებულების რეაბილიტაცია, ტექნიკური ბაზის უზრუნველყოფა) და თანამშრომელთა მატერიალურ წახალისებას;

- 2007 წლის 1 იანვრამდე სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში დასაქმებული პირის მიერ საქართველოში წარმოებული სოფლის მეურნეობის პროდუქციის სამრეწველო გადამუშავებამდე (სასაქონლო კოდის შეცვლამდე) პირველადი მიწოდებით მიღებული მოგება, თუ კალენდარული წლის განმავლობაში ამ პირის მიერ ამ

ახალი ეპონომისა

საქართველოს
პარლამენტი
2007 წლის
17 თებერვალი

მეცნიერება

სახალი პერიოდიკის

მიწოდებით მიღებული ერთობლივი შე-
მოსავალი არ აღემატება 100 000 ლარს;
- 2007 წლის 1 იანვრამდე სასოფლო-
სამეურნეო საქმიანობიდან მიღებული მოგე-
ბის ის ნაწილი, რომლის რეინვესტირე-
ბაც ხდება ამ საქმიანობის ფარგლებში;
- 2007 წლის 1 იანვრამდე პურნალ-
გაზეთების მიწოდებით ან/და პურნალ-
გაზეთებით სარეკლამო მომსახურების
გაწევით მიღებული მოგება.

დამატებული ღირებულების გადა-
სახადი - დღგ. დამატებული ღირე-
ბულების გადასახადი (დღგ) ერთ-ერთ ყვე-
ლაზე მნიშვნელოვან გადასახადს წარმოად-
გენს. მისი აკრეფის სქემა შემუშავებულ
იქნა ფრანგი ეკონომისტი მ. ლორეს მიერ
1954 წელს. მიუხედავად იმისა, რომ 1958
წლამდე დამატებული ღირებულების
მანქვნებლები გადასახადით დაბეგრის
სისტემაში არ გამოიყენებოდა, მას ფარ-
თოდ იყენებდნენ სტატისტიკური მიზნე-
ბისათვის. მაგალითად, აშშ-ში აღნიშნულ
მანქვნებელი 1870 წლიდან გამოიყენებო-
და სამრეწველო პროდუქციის მოცულო-
ბის დასახასიათებლად, ევროპის ქვეყნე-
ბში კი მან ფართო გავრცელება მე-20 საუკუ-
ნის ოცდაათიან-ორმოცდაათიან წლებში
პოვა⁶.

დამატებული ღირებულება წარმოადგენს
საქონლის (სამუშაოებისა და მომსახურე-
ბის) ღირებულების იმ ნაწილს, რომელ-
საც მწარმოებელი ამატებს მესამე პირის-
გან შექმნილი იმ ნედლეულის, მასალების,
სამუშაოსა და მომსახურების ღირებულებ-
ას, რომლებიც გამოიყენება წარმოების
პროცესში. დღგ-ის გადახდის ტერიტორიის საბ-
ოლოლოდ მომხმარებელს აწევია და ამიტ-
ომ მას არაპირდაპირ გადასახადებს მი-
აკუთვნებენ.

დამატებული ღირებულების გადასახა-
დის გადახდელად ითვლება პირი, რომელ-

იც რეგისტრირებულია ან ვალდებულია
გატარდეს რეგისტრაციაში დღგ-ის გადა-
ხდელად. პირი, რომელიც არ არის დღგ-
ის გადახდელი, მაგრამ ახორციელებს
საქონლის დასაბეგრ იმპორტს
საქართველოში, დღგ-ის გადახდელად
ითვლება მხოლოდ ამ იმპორტზე არარე-
იდენტი, რომელიც ეწევა მომსახურებას
საქართველოში დღგ-ის გადახდელად
რეგისტრაციისა და მუდმივი დაწესებულე-
ბის გარეშე, დღგ-ის გადახდელად ითვლე-
ბა ამ მომსახურებაზე და ექვემდებარება
უკუდაბეგრებს. დღგ-ის გადახდელად რე-
გისტრაციის წესს განსაზღვრავს საქართვე-
ლოს ფინანსო მინისტრი. საგადასახადო
ორგანო ვალდებულია პირი გაატაროს დღგ-
ის გადახდელთა რეესტრში და მისცეს
მას საქართველოს ფინანსთა მინისტრის
მიერ დადგენილი ფორმის სარეგისტრა-
ციო სერტიფიკატი განცხადების წარდ-
გენიდან არა უგვიანეს მომდევნო დღისა.
დღგ-ის გადახდელად რეგისტრირებული
პირი ვალდებულია გამოიყენოს გადასახა-
დის გადახდელის საიდენტიფიკაციო
ნომერი და სერტიფიკატის ნომერი ყველა
ანგარიშ-ფაქტურაში და საგადასახადო
ორგანოსათვის წარდგენილ ყველა დეკ-
ლარაციაში და ოფიციალურ შეტყობინ-
ებაში.

პირი ვალდებულია გატარდეს დღგ-ის
გადახდელად რეგისტრაციაში, თუ:

- ეწევა ეკონომიკურ საქმიანობას და
ნებისმიერი უწყვეტი 12 კალენდარული
თვის განმავლობაში მის მიერ განხორ-
ციელებული დღგ-ით დასაბეგრი ოპერა-
ციების საერთო თანხა აღემატება 100 000
ლარს; მან ამ მომენტის დადგომიდან არა
უგვიანეს 2 სამუშაო დღისა საგადასახადო
ორგანოში უნდა წარადგინოს განცხადება
დღგ-ის გადახდელად რეგისტრაციი-
სათვის; პირი, რომელიც ვალდებულია გა-
ტარდეს რეგისტრაციაში დღგ-ის გადა-
ხდელად ითვლება რეგისტრაციისათვის
საგადასახადო ორგანოში განცხადების

⁶ როგავა ზ. „გადასახადები, საგადასახადო
სამართალი და საგადასახადო ურთიერთო-
ბები“, თბ. 2002., გვ. 251-252.

მეცნიერება

წარდგენის ვალდებულების მომდევნო დღიდან.

- ეკონომიკური საქმიანობის ფარგლებში ახორციელებს აქციზური საქონლის წარმოებას ან/და იმპორტს, იგი უნდა გატარდეს რეგისტრაციაში აქციზური საქონლის მიწოდებად;

- ეკონომიკური საქმიანობის ფარგლებში მოსალოდნელი ერთჯერადი ოპერაციის შედეგად ან/და ერთ დღეში დღგ-ით დასაბეგრი ოპერაციის თანხა აღემატება 100 000 ლარს. პირი რეგისტრაციაში უნდა გატარდეს მიწოდების განხორციელებადად.

მოქმედი კანონმდებლობა ითვალისწინებს დღგ-ის გადახდელთა *სავალდებულო რეგისტრაციას და ნებაყოფლობით რეგისტრაციას*. როგორც სავალდებულო, ასევე ნებაყოფლობითი რეგისტრაცია ძალაში შედის საგადასახადო ორგანოში პირის რეგისტრაციისათვის განცხადების წარდგენის დღიდან.

პირს, რომელიც არ არის ვალდებული გატარდეს რეგისტრაციაში დღგ-ის გადახდელად, შეუძლია ნებაყოფლობით მიმართოს საგადასახადო ორგანოს დღგ-ის გადახდელად რეგისტრაციის მოთხოვნით. პირი, რომელიც ნებაყოფლობით ტარდება რეგისტრაციაში, გადასახადის გადახდელად ითვლება რეგისტრაციის ძალაში შესვლის მომენტიდან. რეგისტრაცია ძალაში შედის საგადასახადო ორგანოს მიერ პირისათვის საგადასახადო სერტიფიკატის გაცემის თვის მომდევნო თვის პირველი რიცხვიდან.

დღგ-ით დაბეგვრის ობიექტია დასაბეგრი ოპერაცია და დასაბეგრი იმპორტი. დასაბეგრი ოპერაციებია პირის მიერ საქონლის (სამუშაოს, მომსახურების) მიწოდება, მ.შ. უსასყიდლოდ, თუ ისინი საგადასახადო კოდექსის დებულებების შესაბამისად ითვლება განხორციელებულად საქართველოს ტერიტორიაზე, გათავისუფლებული საქონლის (სამუშაოს, მომსახურების) მიწოდების გარდა. დასაბეგრი

იმპორტია საქონლის იმპორტი, გარდა იმ საქონლის იმპორტისა, რომლებიც განთავისუფლებულია გადასახადისაგან. საქონლის იმპორტისას გადასახადის აღმინისტრირებას ახორციელებენ საბაჟო ორგანოები, საქონლის საბაჟო ღირებულების საფუძველზე. დასაბეგრი ბრუნვა არის საანგარიშო პერიოდში განხორციელებული დასაბეგრი ოპერაციების თანხის ჯამი.

დღგ-ის განაკვეთი შეადგენს დასაბეგრი ბრუნვის ან დასაბეგრი იმპორტის თანხის 15 პროცენტს.

დღგ-საგან განთავისუფლება ცალკეული კატეგორიის (სამუშაოს, მომსახურების) მიწოდება ან/და იმპორტის ცალკეული სახეები, რაც განსაზღვრულია საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 230-ე მუხლით:

- ფინანსური მომსახურების გაწევა;
- ეროვნული და უცხოური ვალუტის (გარდა ნუმიზმატიკური მიზნებით გამოსაყენებლად გათვალისწინებულის) და ფასიანი ქაღალდების მიწოდება ან/და იმპორტი;
- საქართველოს ეროვნული ბანკისათვის გადასაცემი ოქროს იმპორტი;
- საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს აქციზური მარკების მიწოდება ან/და იმპორტი;
- განძეულობის, ჩამორთმეული ან/და უპატრონო საქონლის, აგრეთვე სახელმწიფოსათვის მემკვიდრეობით მიღებული საქონლის მიწოდება ან/და იმპორტი, რომელთა რეალიზაციით მიღებული შემოსავლები შეიტანება ბიუჯეტში;
- სახელმწიფო ქონების მიწოდება პრივატიზაციის პროგრამის მიხედვით;
- სტიქიური უბედურების, ავარიისა და კატასტროფის ლიკვიდაციის, კუმანტარული დახმარების მიზნით საქართველოს სახელმწიფო ან/და საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისათვის გადაცემული საქონლის ან/და გრანტების შესახებ ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული საქონლის იმპორტი გრანტის ემტყემი ან მიმ-

ახალი ამონაბეჭდი

მეცნიერება

ახალი ეპოქისთვის

ლები პირის მიერ; მომსახურების გაწევა ხელშეკრულების საფუძველზე, რომელთაც ზემოაღნიშნული მიზნებისათვის აფინანსებს უცხოური ორგანიზაცია და რომელთა ერთ-ერთ მონაწილე მხარეს წარმოადგენს საქართველოს აღმასრულებელი ხელისუფლების შესაბამისი ორგანო. ამ ქვეკუთხუთის მიზნისათვის ხელშეკრულებით მომსახურების გაწევის წესს განსაზღვრავს საქართველოს მთავრობა;

- ფიზიკურ პირთა მიერ საქონლის იმპორტი იმ ლიმიტზე ნაკლები ოდენობით, რომელიც დადგენილია საბაჟო გადასახადისაგან გათავისუფლებისათვის;

- „ნავთობისა და გაზის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული ნავთობისა და გაზის ოპერაციების საწარმოებლად განკუთვნილი მოწყობილობა-დანადგარების, სტრანსპორტო საშუალებების, სათადარიგო ნაწილებისა და მასალების იმპორტი, აგრეთვე ზემოაღნიშნული კანონით განსაზღვრული ხელშეკრულებების ან/და ნავთობისა და გაზის ოპერაციების საწარმოებლად გაცემული ლიცენზიების შესაბამისად ინვესტირებისა და საოპერაციო კომპანიებისათვის ნავთობისა და გაზის ოპერაციების განსახორციელებლად საქონლის/მომსახურების მიწოდება;

- საქართველოს საპატრიარქოს მიერ ჯვრის, სანთლის, ხატის, წიგნის, კალენდრისა და სხვა საღვთისმსახურო საგნების მიწოდება, რომლებიც გამოიყენება მხოლოდ რელიგიური მიზნით; საქართველოს საპატრიარქოს დაკვეთით ტაძრებისა და ეკლესიების მშენებლობა, რესტავრაცია და მოხატვა, აგრეთვე მსოფლიო მემკვიდრეობის საგანძურის ნუსხაში შეტანილი საქართველოს ისტორიისა და კულტურის ძეგლების დაცვისა და აღდგენის სახელმწიფო პროგრამებით გათვალისწინებული სარეკონსტრუქციო, სარესტავრაციო და საკონსერვაციო სამუშაოები და არქეოლოგიური გათხრები;

- საქონლის ტრანზიტი, რეიმპორტი და დროებით შემოტანა;

- რექსპორტისათვის განკუთვნილი საქონლის იმპორტი. საქართველოს საბაჟო ტერიტორიაზე შემოტანისას რექსპორტისათვის განკუთვნილ საქონელზე გადაიხდებინება დღე ან საბაჟო ორგანოს მიერ დაიტოვება საბანკო გარანტია ან შესაბამისი ღირებულების შემოტანილი საქონელი გარანტიის სახით, ხოლო საქართველოდან აღნიშნული საქონლის გატანისას უქმდება საბანკო გარანტია, გადასახადის გადახდელს საბაჟო ორგანოს მიერ უბრუნდება დღე-ის გადახდელი თანხა ან გარანტიის სახით დატოვებული საქონელი ფაქტობრივად გატანილი საქონლის ღირებულების მიხედვით;

- საექსპორტო პროდუქციის დასამხადებლად განკუთვნილი ნედლეულისა და ნახევარფაბრიკატების, აგრეთვე ტარა-შესაფუთი მასალის იმპორტი ფაქტობრივად ექსპორტირებული მზა პროდუქციის მოცულობის ფარგლებში. აღნიშნული ნედლეულის, ნახევარფაბრიკატებისა და ტარა-შესაფუთი მასალის საქართველოს ტერიტორიაზე შემოტანისას ხდება დღე-ის გადახდებინება ან საბანკო გარანტიის დატოვება, ხოლო საქართველოდან მზა პროდუქციის გატანისას გადასახადის გადახდელს საბაჟო ორგანოს მიერ უბრუნდება დღე-ის გადახდილი თანხა ან უქმდება საბანკო გარანტია ფაქტობრივად ექსპორტირებული მზა პროდუქციის მოცულობის მიხედვით;

- საქართველოს არარეზიდენტების მიერ დაფუძნებული იმ სანაოსნო (გემთმფლობელი) საწარმოების მიერ სამუშაოს შესრულება ან მომსახურების გაწევა, რომლებიც საქართველოს ტერიტორიაზე არ ეწევიან სამეწარმეო საქმიანობას და რომელთა გემიც (გემებიც) დაცურავს საქართველოს სახელმწიფო აღმით;

- საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 0102 10, 0103 10 000, 0104 10 100, 0104 20 100, 0105 11, 0511 10 000, 0602 10, 2503 00, 2803 00, 3101 00 000, 3103, 3104, 3105, 3808 10, 3808 20 (გარდა 3808 20

მეცნიერება

100-ისა), 3808 30 კოდებით გათვალისწინებული საქონლის იმპორტი, აგრეთვე ამ კოდებით გათვალისწინებული საქონლის მიწოდება;

- საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 0407 00, 0602 90 100, 0713 31 100, 0713 32 100, 0713 33 100, 0713 39 100, 1001 90 910, 1003 00 100, 1206 00, 1209 2, 1209 23, 1209 91, 2833 25 000, 3808 20 100 კოდებით გათვალისწინებული საქონლის იმპორტი საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს და საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ დამტკიცებული ყოველწლიური კვოტების მიხედვით, აგრეთვე ამ კოდებით გათვალისწინებული საქონლის მიწოდება;

- სახელმწიფო რეგულირებადი ფაქტორებით და ტარიფებით საქალაქო და შიგარაიონულ მარშრუტებზე სამგზავრო ტრანსპორტით (გარდა ტაქსისა) მომსახურება;

- საგანმანათლებლო დაწესებულებათა მიერ გაწეული განათლების მომსახურება, სამეცნიერო და საგანმანათლებლო საქმიანობისათვის გამთავლითი ტექნიკის, ხელსაწყო-დანადგარებისა და ქიმიური რეაქტივების იმპორტი;

- დაკრძალვასთან დაკავშირებული რიტუალური (მათ შორის, ავტოტრანსპორტით) მომსახურება;

- სამედიცინო მომსახურება, უპატრონო ბავშვთა სახლებში ბავშვთა მოვლა-პატრონობის, ავადმყოფთა, ინვალიდთა ან/და ღრმად მოხუცებულთა მოვლა-პატრონობის მომსახურება ან/და ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამებით გათვალისწინებული ღონისძიებები;

- საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 4901, 4902, 4903 00 000 და 4904 00 000 კოდებში მითითებული საქონლის (წიგნების, ჟურნალები, გაზეთები) მიწოდება, იმპორტი, რეალიზაციის მომსახურების, ბუკდების მომსახურების ან/და ჟურნალ-გაზეთების მიერ სარეკლამო მომსახურების გაწევა. საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 4820 20 000 კოდში მი-

თითებული საქონლის (რეგულაციის) მიწოდება. საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 4801 00, 4802 52 200 ან/და 4810 21 000 კოდებში აღნიშნული საქონლის იმპორტი;

- 16 წლამდე ასაკის ფიზიკური პირის სახელოვნებო და სასპორტო სწავლების მომსახურება, აგრეთვე სკოლამდელ დაწესებულებებში ბავშვთა მოვლა-პატრონობის მომსახურება;

- საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 1211 10 000, 1211 20 000, 1301 10 000, 1301 20 000, 1504 20, 1515 30, 1520 და 1702 11 000 კოდებში მითითებული საქონლის, 28-ე და 29-ე ჯგუფებში წარმოდგენილი სამკურნალო (ფარმაცევტული) ნედლეულისა და სუბსტანციების, 30-ე ჯგუფით გათვალისწინებული ფარმაცევტული პროდუქციის (გარდა საღებავი რეზინისა), მათ შორის, ვაქცინების, 3912 12 000, 3912 31 000, 7010 10 000, 7010 94 790 და 9602 00 000 (ყვლატინის კავსულები) კოდებში აღნიშნული საქონლის მიწოდება ან/და იმპორტი;

- საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 8419 20 000, 9001 30 000, 9001 40, 9001 50, 9018-9022, 9025 11 910 და 940290000 კოდებში აღნიშნული საქონლის, 8713 და 8714 20 000 კოდებში მითითებული ინვალიდთა ეტლების, იოდირებული მარლის, რენტგენის ფირების, ინსულინის შპრიცების (ნემსების), სადიაგნოსტიკო ტესტ-სისტემების გლუკომეტრების (რომელთა ტესტ-სისტემები რეგისტრირებულია საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ) მიწოდება ან/და იმპორტი;

- იმ საქონლის იმპორტი ან/და დროებით შემოტანა, რომელიც განკუთვნილია უცხოეთის დიპლომატიურ და მასთან გათანაბრებულ წარმომადგენლობათა ოფიციალური სარგებლობისათვის, ამ წარმომადგენლობათა დიპლომატიური და ადმინისტრაციული-ტექნიკური პერსონალის (მათთან მცხოვრებ ოჯახის წევრთა ჩათვლით)

ახალი კონომიკა

მეცნიერება

პირადი სარგებლობისათვის, იმ სახით, რა სახითაც ასეთი გათავისუფლება გათვალისწინებულია შესაბამისი საერთაშორისო შეთანხმებებით, რომელთა მონაწილეც არის საქართველო; უცხოეთში საქართველოს დიპლომატიურ წარმომადგენლობათა ქონების იმპორტი; პირადი მოხმარების საგნებისა და საყოფაცხოვრებო ნივთების იმპორტი და დროებით შემოტანა, რომლებიც განკუთვნილია ნავთობისა და გაზის ძებნა-ძიებისა და მოპოვების სამუშაოებში დასაქმებული უცხო ქვეყნის მოქალაქეების (მათთან მცხოვრებ ოჯახის წევრობა ჩათვლით) პირადი სარგებლობისათვის;

- სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში დასაქმებული პირის მიერ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის პირველადი მიწოდება მის სამრეწველო გადაამუშავებამდე (სასაქონლო კოდის შეცვლამდე);

- ჩივლ ბავშვთა კვების პროდუქტების ან/და ბავშვთა ჰიგიენის ნაწარმის მიწოდება ან/და იმპორტი, რომლებიც საბითუმო და საცალო წესით მიწოდებისას მარკირებულია ასეთად;

- დიაბეტური პურის მიწოდება ან/და იმპორტი, რომელიც საბითუმო და საცალო წესით მიწოდებისას მარკირებულია ასეთად;

- საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 8701 90 110 დ 8701 90 500 კოდებში აღნიშნული ტრაქტორისათვის განკუთვნილი საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 8706 00 190, 8706 00 990, 8707 90 100, 8707 90 900, 8708 10 900, 8708 29 100, 8708 29 900, 8708 31 100, 8708 31 910, 8708 31 990, 8708 39 100, 8708 39 900, 8708 40 100, 8708 40 900, 8708 50 900, 8708 60 100, 8708 60 910, 8708 60 990, 8708 70 100, 8708 80 100, 8708 80 900, 8708 91 100, 8708 91 900, 8708 92 100, 8708 92 900, 8708 93 100, 8708 93 900, 8708 94 100, 8708 94 900, 8708 99 100, 8708 99 300, 8708 99 500, 8708 99 920 და 8708 99 980 კოდებში აღნიშნული შასის, ძარის, ნაწილებისა და მოწყობილობების, აგრეთვე საგარეო-

ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 8432 90 და 8433 90 000 კოდებში მითითებული საქონლის იმპორტი;

- საგარეო-ეკონომიკური საქმიანობის სასაქონლო ნომენკლატურის 8703 კოდში აღნიშნული მსუბუქი ავტომობილის იმპორტი ან/და მიწოდება;

- ელექტროენერჯის წარმოებისათვის (თბოელექტროსადგურებისათვის) ბუნებრივი აირის იმპორტი ან/და მიწოდება;

- ლატარიებით, კაზინოებით (სამორინეებით), აზარტული და სხვა მომგებრიანი თამაშობებით მომსახურების გაწევა.

(გაგრძელება იხილეთ შემდეგ ნომერში)

საბალო ეკონომისტი

გამოცემები

საგარეო-ეკონომისტი

აქ წაიკითხავთ შემდეგ სიახლეებს:

- ეკონომიკა და ბიზნესი;
- აღრიცხვა და გადასახადები;
- ბანკები და ფინანსები.

თქვენ ასევე შეგიძლიათ:

- მოგვწეროთ თქვენი შეხედულებები;
- დაგვისვათ შეკითხვები;
- გამოგვიგზავნოთ სტატიები.

ჩვენ ყველაფერს გაეთვალისწინებთ.

ხელმოწერის ღირებულება:

3 თვე - 24 ლარი
6 თვე - 48 ლარი
9 თვე - 72 ლარი
12 თვე - 96 ლარი

ჩვენი რეკვიზიტებია:
თბილისი, ფურცელაძის ქ. №13
ტელ.: 822 984 982 / 855 277 554
ელ.ფოსტა: karchava-l@myoffice.ge
ვებ.გვერდი: www.economisti.ge

მეცნიერება

სახელმწიფო დარგობრივი პოლიტიკა

სოსო მასუტაშვილი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის
ასოცირებული პროფესორი

სახელმწიფო ოპტიმალური სამრეწველო პოლიტიკის განხორციელების გარეშე შეუძლებელია დარგობრივი ბაზრების ეფექტური ორგანიზაცია რეალურ სამყაროში. სწორედ სახელმწიფოს საქმიანობა განსაღვრავს იმ ეკონომიკურ გარემოს, რომელშიც მოქმედებს თანამედროვე ფირმა. სახელმწიფო განსაზღვრავს წესებს, რომლითაც საქმიანი ოპერაციების დროს ხელმძღვანელობენ ეკონომიკური აგენტები. სახელმწიფო ზემოქმედებს საქონლის და რესურსების მასაზე ეკონომიკაში, ხელს უწყობს ან ხელს უშლის ამა თუ იმ ინდივიდთა და ეკონომიკური სისტემის ინსტიტუტთა საქმიანობას.

მიკროეკონომიკური თეორიის თვალსაზრისით სახელმწიფო დარგობრივი და სამრეწველო პოლიტიკის აუცილებლობის საბაზო მიზეზს წარმოადგენს ბაზრის ე.წ. ჩავარდნები. ბაზრის ჩავარდნებს მიეკუთვნება: მონოპოლიური ძალაუფლება, საგარეო ეფექტები, საზოგადოებრივი კეთილდღეობა და ინფორმაციის არასრულყოფილი სისტემები. საერთო ჯამში, ბაზრის ჩავარდნები აქვეითებენ სოციალურ საბაზრო კონკურენციის ეფექტურობას.

სახელმწიფო დარგობრივი პოლიტიკის ბაზისს შეადგენს შემდეგი ძირითადი პრინციპები:

1. ეკონომიკური ეფექტურობა. სასაქონლო ბაზრებზე კონკურენცია თავისთავად არ წარმოადგენს მიზანს. იგი ემსახურება ეკონომიკური ეფექტურობის მიღწევას. კონკურენცია არის საშუალება გარემოს შექმნისა, რომელიც ხელს უწყობს წარმოების დანახარჯების შემცირებას, ახალი პროდუქტების შექმნას, წარმოების და ორგანიზაციის ახალი მეთოდების დანერგვას, ინოვაციების და ტექნიკური პროგრესის განვითარებას, კონკურენციის ოპტიმალური დონის შექმნას. სახელმწიფო დარგობრივი და ანტიმონოპოლიური პოლიტიკა იცვლება ქვეყნის თავისებურებიდან, მისი ეკონომიკური განვითარების პერიოდებიდან გამომდინარე, ადგილიდან მსოფლიოს ბაზარზე და სხვა;

2. ეკონომიკური აგენტების მოქმედების ოპტიმიზაცია. კონკურენციის განვითარება პროცესია და არა შედეგი. ეკონომიკური აგენტების დამოუკიდებელი გადაწყვეტილებების შეცვლა სახელმწიფოებრივი დარეგულირებით არაეფექტურია, რადგან:

- ბაზრის ევოლუცია ხდება კერძო ინფორმაციის გამოყენების გამო, რომელსაც ფლობენ მხოლოდ ფირმები,

- გარეშე შოკები, რომლებიც მოქმედებენ ეკონომიკურ სისტემაზე, ვერ იწინასწარმეტყველება.

ინტერვიუსტრუქტურა

მეცნიერება

- სახელმწიფო პოლიტიკაში ვერ გაითვალისწინებ ეკონომიკური აგენტების ინტერესების მთელ კომპლექსს. სახელმწიფომ უნდა შექმნას ისეთი კონკურენტული დარგობრივი სტრუქტურები, სადაც ეკონომიკურ სუბიექტებს ექნებათ საშუალება მიიღონ დამოუკიდებელი გადაწყვეტილებები. სასაქონლო ბაზრების დონეზე ეს გულისხმობს კონკურენციისთვის ხელსაყრელი პირობების შექმნას, უპირველეს ყოვლისა, საბაზრო ინფრასტრუქტურის განვითარების გზით.

სახელმწიფოს დარგობრივი პოლიტიკა ხორციელდება სხვადასხვა მეთოდით, ეკონომიკური გადაწყვეტილებების მიღებაში სახელმწიფოს მეტნაკლები ჩარევით. ეკონომიკაში სახელმწიფო აქტივობის ზრდასთან ერთად შეიძლება გამოიყოს დარგობრივი პოლიტიკის შემდეგი ტიპები:

მონოპოლიებთან ბრძოლას, რომელთა საქმიანობას თან ახლავს რესურსების არაეფექტური განაწილება, საზოგადოებრივი კეთილდღეობის დაქვეითება. ასეთი პოლიტიკის აუცილებელ ნაწილს წარმოადგენს ანტიმონოპოლიური რეგულირება, კონტროლი ჰორიზონტალურ და ვერტიკალურ შერწყმებზე. ჩვენ ასეთ პოლიტიკას დეკრეტით დამცავი, რადგან მისი მიზნების უმეტესობა „ნეგატიურია“, სახელმწიფო მხოლოდ ეწინააღმდეგება მონოპოლიური ძალაუფლების წარმოქმნას. მიუხედავად ენერგიული ქმედებისა, რაც ახასიათებს ამ პოლიტიკას, ჩვენ მას მივანიჭეთ პასიური პოლიტიკის კვალიფიკაცია, იმიტომ რომ ერთის მხრივ, მისი ღონისძიებები ტარდება საბაზრო სტრუქტურის კონკურენციულიდან გადახრის პირობებში, მეორეს მხრივ, დარგობრივი პოლიტიკის ეს ტიპი

ახალი ეკონომიკა

გამოყენებული მეთოდები		
	პასიური	აქტიური
დამცავი	ანტიმონოპოლიური რეგულირება, კონკურენციული პოლიტიკა ადმინისტრირებად ფირმებზე კონტროლის გზით.	ანტიმონოპოლიური რეგულირება სტრუქტურულ და საგარეო-სავაჭრო პროტექციონისტულ პოლიტიკასთან ერთად.
შემდეგი	კონკურენციული პოლიტიკა, რო:ელშიც ანტიმონოპოლიური რეგულირება შეთავსებულია სასიკეთო ეკონომიკური კლიმატის შექმნასთან ფისკალური, ფინანსური, მონეტარული და სამართლებრივი პოლიტიკის მეშვეობით.	სტრუქტურული პოლიტიკა ეკონომიკური ზრდის დაჩქარებისათვის, ეკონომიკური გადაწყვეტილებების საკოორდინაციო სისტემის შემუშავება, კონტროლი კაპიტალის დინებებზე ეკონომიკაში.

პასიური დამცავი დარგობრივი პოლიტიკა თავის ძირითად მიზნად ისახავს

არ იწვევს არავითარ საწარმოო აქტივობას. ნებისმიერი ქვეყნის უფრო აქტიური ან-

მეცნიერება

ტიმონოპოლიური რეგულირება იწვევს ადგილობრივი ფირმების მოგების შემცირებას საზღვარგარეთის მონოპოლიების სასარგებლოდ, როგორც შიგა ბაზარზე ასევე მესამე ქვეყნების ბაზარზე.

შემტვეი, მაგრამ პასიური დარგობრივი პოლიტიკა ითვალისწინებს არა მხოლოდ ბრძოლას მონოპოლიურ ძლაუფლებასთან, არამედ ხელის შეწყობას ეკონომიკური აქტივობის კონკრეტულ ტიპებს. ასე მაგალითად, საგადასახადო და ფინანსური შეღავათები მცირე და საშუალო საწარმოებისათვის არ ჯდება ანტიმონოპოლიური რეგულირების ჩარჩოებში, მაგრამ ხელს უწყობს კონკურენციის განვითარებას. სხვა მაგალითისათვის შეგვიძლია მოვიყვანოთ ანტიინფლაციური პოლიტიკა. მისი პასიურობა მდგომარეობს იმაში, რომ იგი მხოლოდ აუმჯობესებს ფირმების მიერ გადაწყვეტილებების მიღების პრობლემებს და არ ისახავს მიზნად გააღწევა მოახდინოს კონკრეტულ გადაწყვეტილებებზე. ეკონომიკური პოლიტიკის ეს მოდელი ყველაზე მისაღებია იმ მთავრობებისათვის, რომლებიც უარყოფენ აქტიურ ჩარევას ეკონომიკაში. მაგრამ

ასეთი პოლიტიკის განხორციელება ეფუძნება ისეთ პრობლემებს, როგორცაა: სტრუქტურული უშუშეერობისა და არადაბალანსებული ეკონომიკური ზრდის პრობლემები, რომლებსაც შეუძლიათ მთავრობას მოსთხოვონ უფრო კონკრეტული ზომების მიღება.

აქტიური დამცავი პოლიტიკა ითვალისწინებს ღონისძიებების გატარებას, რომლებსაც აქვთ კონკრეტული მიმართულება ხელი შეუშალონ ფირმებს ამა თუ იმ გადაწყვეტილებების მიღებაში. მაგალითად, პროტექციონისტული საგარეო-საგაერო პოლიტიკა, რომელიც გაველენას ახდენს დარგობრივი სტრუქტურების განვითარებაზე.

აქტიური შემტვეი დარგობრივი პოლიტიკა ხასიათდება პოზიტიური, ზოგადი და კონკრეტული მიზნებით და ეკონომიკური ავანტების გადაწყვეტილებებზე სახელმწიფოს მხრიდან გაველენის შერწყმით.

ასეთია დარგობრივი პოლიტიკა ნებისმიერ რეფორმირებად ეკონომიკაში. სახელმწიფო დარგობრივი პოლიტიკა საზოგადოებრივ გაველენას (როგორც დადებითს, ასევე უარყოფითს) ახდენს ეკონომიკური სისტემის განვითარებაზე მთლიანობაში.

ჩვენ განვიხილავთ სახელმწიფო დარგობრივი პოლიტიკის რამოდენიმე სფეროს: ბუნებრივი მონოპოლიების რეგულირებას, საგარეო-საგაერო პოლიტიკას არასრულყოფილი კონკურენციის პირობებში და აგრეთვე, ანტიმონოპოლიური რეგულირების პრობლემებს.

ბუნებრივი მონოპოლია

ბუნებრივი მონოპოლია ბაზარზე განხედება იმ შემთხვევაში, თუ ერთ მსხვილ ფირმას შეუძლია აწარმოოს საქონელი უფრო დაბალი დანახარჯებით, ვიდრე რამდენიმე მცირეს. ბუნებრივი მონოპოლიებისთვის დამახასიათებელია წარმოების საშუალო დანახარჯების შემცირება მიწოდების ზრდასთან ერთად. ასე რომ, მსხვილი ფირმის წარმოება უფრო ეფექტურია, ვიდრე რამოდენიმე მცირესი. ამდაგვარი ტექნოლოგიის დროს დანახარჯების ფუნქცია ხასიათდება სუბადიტურობის თვისებით:

$$TC(Q) < TC(q, Q).$$

ამ მოცულობის წარმოების დანახარჯები უფრო ნაკლებია, როცა იგი მიეწოდება ერთი ფირმით და არა რამდენიმით.

ბუნებრივი მონოპოლიის წარმოქმნის მიზეზებია:

- ტექნოლოგიის თავისებურებანი, რომელიც მიწოდების ნებისმიერი მოცულობისას, მასშტაბიდან გამომდინარე ხას-

საქართველოს
საგარეო
საგაერო
საინფორმაციო
სამსახური

მეცნიერება

იათდება დადებითი უკუცემით. დადებითი უკუცემა უზრუნველყოფს გრძელვადიანი საშუალო დანახარჯების შემცირებას მიწოდების ზრდასთან ერთად.

- ეკონომია მრავალპროდუქტიული ფირმის მრავალფეროვნებაზე, რომელიც სხვადასხვა დასახელების პროდუქტს უშვებს და ამასთან იყენებს ერთი და იმავე საწარმოო სიმძლავრეებს.

- ბაზრის არასაკმარისი ტევადობა მიწოდებასთან შედარებით.

მრავალპროდუქტიანი ფირმები - ბუნებრივი მონოპოლიები მოქმედებენ ისეთ დარგებში, როგორიცაა: ელექტროენერგეტიკა, სარკინიგზო გადაზიდვები, სატელეფონო მომსახურება.

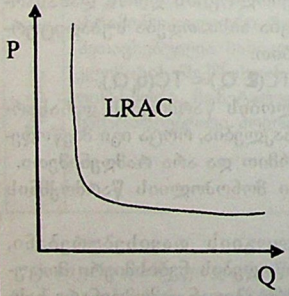
მრავალპროდუქტიან ფირმას გააჩნია ორი სახის საშუალო დანახარჯები:

1. საქონლის ნაკრების წარმოების საშუალო დანახარჯები:

$$AC_i = \frac{TC(\sum Q_i)}{K}$$

სადაც: K - საქონლის რაოდენობაა ნაკრებში

Q_i - ერთი საქონლის გამოშვების მოცულობა.

ნახ. №1

2. საქონლის წარმოების საშუალო დანახარჯები:

$$AC_i = \frac{TC(q_i) - TC(q_0)}{q_i}$$

სადაც: q - სხვა დანარჩენი საქონლის წარმოების მოცულობა.

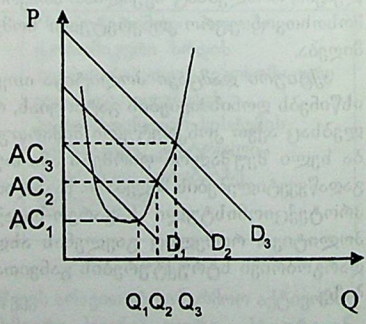
მრავალპროდუქტიან ფირმას ახასიათებს ორი სახის ეკონომია:

1. ეკონომია მთელი სასაქონლო ნაკრების წარმოების მასშტაბზე ან ეკონომია მრავალფეროვნებაზე (ნაკრებში საქონლის რიცხვის გადიდებასთან ერთად სასაქონლო ნაკრების ერთობლივი დანახარჯები იზრდება ნაკლებ პროპორციასში), რასაც მოჰყვება სასაქონლო ნაკრების წარმოების საშუალო დანახარჯების შემცირება;

2. ეკონომია თითოეული კონკრეტული საქონლის წარმოების მასშტაბზე, მისგან გამომდინარე დადებითი უკუცემის მეშვეობით.

თუ ბუნებრივი მონოპოლია აღმოცენდა მრავალფეროვნების ეკონომიისგან ან წარმოების მასშტაბის ეკონომიისგან, მაშინ საშუალო დანახარჯების მრუდს აქვს „L“-ის მსგავსი შესახედაობა (ნახ. 1).

ბუნებრივი მონოპოლიის დანახარჯების მრუდს, რომელიც აღმოცენდა საბაზრო მოთხოვნის არასაკმარისი ტევადობის გამო,

ნახ. №2

მეცნიერება

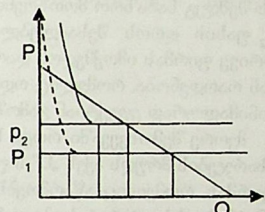
შეიძლება ჰქონდეს სტანდარტული „U“-ს სახე (ნახ. 2).

საშუალო დანახარჯების მრუდი, რომელსაც „D“-ს სახე ეძლევა, ხასიათდება ე.წ. დანახარჯების ფუნქციის გლობალური სუბადიტურობით. დანახარჯების მრუდის სტანდარტულ სახესთან არსებობს მხოლოდ ლოკალური სუბადიტურობა.

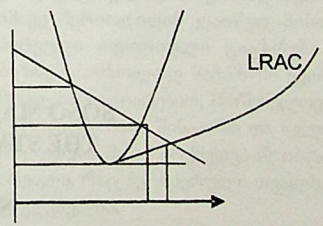
თუ პროდუქციაზე მოთხოვნა უმნიშვნელოა (D_1 მოთხოვნის მრუდი), როცა ფასი მოუტანს გამყიდველ ფირმას ნორმალურ მოგებას, მოთხოვნის მოცულობა ტოლია მინიმალურად ეფექტური გამოშვების. ამ შემთხვევაში ბაზარზე მოქმედ ფირმას შეუძლია დააწესოს ფასი, რომელიც ზღუდავს ახალი ფირმების შემოსვლას დანახარჯებში უპირატესობის გამო (ფ. მოდილიანის მოდელი). მოთხოვნის უმნიშვნელო ზრდამაც (D_2 მოთხოვნის მრუდი) შეიძლება არ შემოიყვანოს ბაზარზე ახალი გამყიდველი, რადგან ფირმის საშუალო დანახარჯები, რომელიც აწარმოებს სხვაობას $Q_3, [Q_1, Q_2]$ შორის, იქნება უფრო მცირე, ვიდრე საშუალო დანახარჯები იმ ფირმისა, რომელიც აწარმოებს სხვაობას საბაზრო მოცულობასა და მის გამოშვებას შორის. მაშასადამე, ფასწარმოქმნა, რომელიც ზღუდავს შემოსვლას, შენარჩუნდება. ასე რომ, საშუალო დანახარჯების ზრდაც არ ნიშნავს ბუნებრივი მონოპოლიების არყოფნას. ხოლო თუ მოთხოვნის ფუნქციას აქვს D_3 სახე და $Q_3 = 2Q_1$, მაშინ დარგი კარგავს ბუნებრივი მონოპოლიის თვისებებს. ერთადერთი მწარმოებელი უკვე ვერ დააკმაყოფილებს მოდიანობაში საბაზრო მოთხოვნის მოცულობას, ამასთან ეკარგება უპირატესობა დანახარჯებში. მოთხოვნის საზოგადოებრივ ზრდას თან მოჰყვება ახალი ფირმა-გამყიდველების შემოსვლა ბაზარზე.

მაშასადამე, დემონოპოლიზაცია შეიძლება იყოს შედეგი საბაზრო მოთხოვნის ზრდისა. თუ ბუნებრივი აღმოცენება დაკავ-

შირებულია ტექნოლოგიური თავისებურებებიდან, დემონოპოლიზაცია მოხდება ტექნოლოგიის შეცვლასთან ერთად (ნახ. 3 და ნახ. 4) მოთხოვნის უცვლელი დონის შენარჩუნებით. ამ შემთხვევაში, დემონოპოლიზაცია მით უფრო მაღალი იქნება, რაც დაბალი იქნება საინვესტიციო ხარჯების მოცულობა, რომლებიც საჭიროა ტექნოლოგიის შესაცვლელად.

ნახ. 3. დემონოპოლიზაცია გამოშვების მინიმალური ეფექტიანობის შემცირების გამო.

ნახ. 4. დემონოპოლიზაცია დანახარჯების ზრდის შენელების გამო გამოშვების ზრდასთან ერთად.

პირველ შემთხვევაში ბუნებრივი მონოპოლია ინგრევა ერთის მხრივ, გამოშვების მინიმალური ეფექტიანობის შემცირების გამო და მეორეს მხრივ, საშუალო დანახარჯების მინიმალური დონის შემცირების გამო. საბაზრო მოთხოვნის მოცუ-

ახალი ეკონომისტი

მეცნიერება

საბჭოთა ეკონომიკა

ლობა P_1 ფასის დროს, რომელიც უტოლდება საშუალო დანახარჯების მინიმალურ მნიშვნელობას, ცოტათი უსწრებს მინიმალურად ეფექტიანი გამოშვების სიდიდეს. მეორე ფირმა, რომელიც შეეცდებოდა შემოსულიყო ბაზარზე, ვერ შეძლებდა საქონლის წარმოებას უფრო დაბალი დანახარჯებით, ვიდრე ის ფირმა, რომელიც უკვე მოქმედებს ბაზარზე. მინიმალურად ეფექტიანი გამოშვების შემცირების შემდეგ საბაზრო მოთხოვნის მოცულობა P_2 ფასის დროს შესაძლებლობას აძლევს ორივე ფირმას იმოქმედონ დარგში, გამოუშვან რაოდენობა, რომელიც ოდნავ აღემატება მინიმალურად ეფექტიან გამოშვებას.

მეორე შემთხვევაში, როცა საშუალო დანახარჯების მრუდს აქვს „U“-ს ფორმა, მსხვილ ფირმას, რომელიც აწარმოებს რაოდენობას ($Q_1 + Q_2$), აქვს უპირატესობა დანახარჯებში იმ ფირმასთან შედარებით, რომელიც შეეცდებო-

და ბაზარზე შემოსვლას, იმ შემთხვევაში თუ აწარმოებდა რაოდენობას Q_2 . საშუალო დანახარჯების მრუდის შეცვლის შემდეგ მსხვილი ფირმა კარგავს უპირატესობებს.

თუ ერთადერთ ფირმას მაინც შეუძლია აწარმოოს უფრო ეფექტური გამოშვება, რომელიც მილიანად აკმაყოფილებს საბაზრო მოთხოვნას, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მას ყოველთვის შეუძლია შეაფერხოს პოტენციური კონკურენტების შემოსვლა ბაზარზე. შესვლის ბარიერი, რომელიც ეყარება უპირატესობებს დანახარჯებში, ამყარებს ბუნებრივ მონოპოლიას იმ შემთხვევაში, თუ შესვლის უკუქცევადი დანახარჯები მაღალია, ხოლო დრო რომელიც სჭირდება პოტენციურ კონკურენტს ბაზარზე შეღწევისათვის-ხანგრძლივია. ასეთ ბუნებრივ მონოპოლიას ეძახიან „ყარს“. ბუნებრივი მონოპოლიის სიმყარეზე გავლენას ახდენს სახელმწიფო რეგულირება.

SOSO MASURASHVILI, Profesor THE STATE BRENCHPOLICY

S U M M A R Y

The Effective organization of the branch markets in the real world is impossible without realization of optimum industrial policy of the state. Activity of the state defines that economic environment in which the modern firm makes of the decision. The state defines rules on which business operations of economic agents are made, affects streams of the goods and resources in economy, supports or interferes with this or that activity of individuals and institutes of economic system. We shall analyse only some problems connected with state regulation of market structure and behaviour of firms.

მეცნიერება

ბიზნესის საფუძვლების საბნისა და მეთოდის საკითხისათვის

უშანგი სამაღაშვილი

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის
ასოცირებული პროფესორი.

1. ბიზნესის არსი, წარმოშობა და ბანკოთმართვა.

წინამდებარე სტატიაში, უწინარეს ყოველისა, საჭიროა გაირკვეს თვით სიტყვის – „ბიზნესი“ არსი. ეს ამოცანა არსებითია იმის გამო, რომ ქართულ ენაში ტერმინი „ბიზნესი“ ორი მნიშვნელობით გამოიყენება: პირველი, ინგლისური სიტყვის - „ბიზნესი“ სინონიმია „საქმე“, ანუ ადამიანთა სამეურნეო საქმიანობა მოგებისა ან რაიმე ეკონომიკური სარგებლის მიღების მიზნით; და მეორე - „ბიზნესი“ გამოხატავს სასწავლო დისციპლინას, ანუ სამეურნეო საქმიანობის ორგანიზების ცოდნას. მაშასადამე, ერთმანეთისგან უნდა განვასხვავოთ ბიზნესი, როგორც რეალური ეკონომიკური მოვლენა და „ბიზნესი“, როგორც საკუთარი საქმის კეთების ცოდნის მწყობრი სისტემა.

ბიზნესი, როგორც რეალური ეკონომიკური მოვლენა, განიხილება ვიწრო და ფართო გაგებით. ვიწრო გაგებით ბიზნესი კავშირშია საბაზრო ეკონომიკურ სისტემასთან და მისი სუბ-

იექტების საქმიანობასთან, რადგანაც სიტყვა „ბიზნესი“ სამეურნეო და სამეცნიერო ბრუნვაში სწორედ საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლასთან ერთად შემოვიდა და ამავე პერიოდიდან დაიწყო მისი თავდაპირველი თეორიული გააზრება. თუმცა, ბიზნესის მხოლოდ საბაზრო ეკონომიკურ მოვლენად აღიარებით, მნიშვნელოვანწილად ღარიბდება მისი შინაარსი და ხელოვნურად იზღუდება მისი მოქმედების ისტორიული არეალი, რაც მეცნიერული თვალსაზრისით მიუღებელია.

საქმე ისაა, რომ ყველაზე მარტივი განსაზღვრებით, ბიზნესი არის სამეურნეო საქმიანობა, რომლის შედეგად დოვლათი ან მისი ნაწილი იწარმოება არა საკუთარი მოხმარებისათვის, არამედ გასაცვლელად (გასაყიდად) და ამ გზით რაიმე სარგებლის მიღებისათვის. უფრო მოკლედ, ბიზნესი ფართო გაგებით არის საქონელწარმოება.

ამ თვალსაზრისით, ბიზნესი (საქმე, საქონელწარმოება) ანტიისტორიული ხას-

ბანკოთმართვა

ჭ

იათის, კაცობრიობის მთელი ისტორიის თანმდევი მოვლენაა. ასე, მაგალითად, ბიზნესს (საქმეს) ვხვდებით ჯერ კიდევ პირველყოფილ თემურ საზოგადოებაში, როდესაც მიწათმოქმედებას გამოეყო მეჯოგეობა და ამის საფუძველზე გვარებსა და ტომებს შიგნით, ასევე მათ შორის დაიწყო ურთიერთხელსაყრელი ბარტყრული ცაცვლები (საქონელი- საქონელი) და ვაჭრობა ე.წ. საქონელ-ეკვივალენტის მეშვეობით, ე.ი. საქმეს (ბიზნესს), ფართო გაგებით, საფუძველი ჩაეყარა მეურნეობის საქონელური ორგანიზაციის პირობებში.

ბიზნესის განვითარებას კიდევ უფრო ხელი შეუწყო ხელოსნობისა და ვაჭრობის ცალკე დარგად ჩამოყალიბებამ. აღნიშნულის გა-მო, მონათმფლობელური და ფეოდალური წარმოების წესის წიაღში ბიზნესის არსებობაზე მეტყველებს მონებით ვაჭრობა, წერილი გლეხებისა და ხელოსნების მიერ ნამუტი პროდუქციით, ნატურალური და ფულადი ფეოდალური რენტით ვაჭრობა, მევახშეობა და სხვა.

ბიზნესმა თავისი განვითარების თვისებრივად ახალ საფეხურს მიაღწია კაპიტალიზმის არე ეკონომიკის საბაზრო ორგანიზაციის პირობებში, როდესაც წარმოების ყველა ფაქტორი (კაპიტალი, მიწა და თვით შრომა) ყიდვა-გაყიდვის ობიექტია და მთელი პროდუქცია იწარმოება გასაყიდად მარქსისტული მოგების მიღების მიზნით. სწორედ ამიტომ ბიზნესი ვიწრო გაგებით, კაპიტალიზმის (საბაზრო ეკონომიკის) პირშობა, რომელიც მასთან ერთად იცვლება და ვითარდება. ისტორიულად კაპიტალისტური ეკონომიკის ანუ ბიზნესის წარმოშობა განაპირობა ორმა ძირითადმა მიზეზმა. ესაა:

1. ორნაირად, იურიდიულად და ეკონომიკურად თავისუფალი სამუშაო ძალა;
2. კაპიტალის თავდაპირველი დაგროვება გარკვეული ადამიანების ხელში და ამ კაპიტალის გამოყენება წარმოების ორგანიზებისათვის (სამუშაო ძალის დაქირავება, წარმოების საშუალებების შექმნა და მათი ამა თუ იმ ფორმით კომბინაცია) მოგების მიღების მიზნით.

აღნიშნული პირობების აღმოცენებას ხელი შეუწყო XVII-XVIII საუკუნეებში უპირატესად პირად შრომაზე დამყარებული წერილი გლეხური და ხელოსნური მეურნეობების კონკურენციაში სუსტების დამარცხებამ, კაკოტრებამ და გამარჯვებულების სულ უფრო გამდიდრებამ, რომლებიც აფართოებდნენ თავიანთ წარმოებას და გადატაკებულ გლეხებსა და ხელოსნებს ქირაობდნენ. ასე წარმოიშვა დაქირავებულ შრომაზე დამყარებული კაპიტალისტური საქონელწარმოება, ანუ კაპიტალისტები, დღევანდელი გაგებით კი ბიზნესმენთა, მეწარმეთა ფენა.

ბ რ ძ ა ნ ე ბ ლ უ რ - ს ა ბ ზ ო უ რ ი ეკონომიკური სისტემის პირობებში, „პერესტროიკამდე“ ანუ გასული საუკუნის 80-იანი წლების შუა ხანებამდე, ბიზნესი მიჩნეული იყო მეურნეობრიობის წმინდა კაპიტალისტურ ფორმად, რომელიც ემყარება სხვისი შრომის შედეგების მითვისებას და მოტყუებას. ამიტომ საბჭოთა იდეოლოგია გამოხდა და დენინდა კერძო საკუთრებასა და მეწარმეობას, როგორც კანონით, ისე მორალურად. ცხადია, ასეთ პირობებში არც ბიზნესის სწავლების ამოცანა იღვა.

საბჭოური სოციალიზმის პირობებში „მეწარმეობა“, „საქმოსნობა“ და „კომერსანტობა“ საღამოდღავ სიტყვებად ითვლებოდა და მხოლოდ ნეგატიური მნიშვნელობით იხმარებოდა. ინიციატივიანი, თაოსანი მეურნეებისადმი ამგვარმა უსამართლოდ,

ახალი ეკონომისტო

მეცნიერება

არაზნობრივმა მიდგომამ გერგილიანი, მეწარმეობის სულისკვთების ადამიანები სახელმწიფოებრივი სტრუქტურების „ჩრდილში“ მოაქცია და არალეგალურად აამოქმედა. ყოველივე ამან მეწარმეების ნიჭი და ენერჯია მიმართა არა იქითკენ, თუ როგორ გაეუმჯობესებინათ საქმიანობა და მიეღოთ გაზრდილი მოგება, არამედ როგორმე აერიდებინათ თავი ბიუროკრატიული ბარიერებისა და ხელოვნურად შექმნილი წინააღმდეგობისთვის. იმხანად მეწარმეობა თავის კომერციულ საიდუმლოებას ავლენდა სპეკულაციის მეშვეობით, საკომლემენტარო და საკომისიო ვაჭრობის ფორმით. მეწარმენი (იმდროინდელი გაგებით, „საქმოსნები“) ქმნიდნენ კერძო საწარმოებს სახალხო მოხმარების საგნების საწარმოებლად, ავტომომსახურებისათვის და სხვა. სახელმწიფო ეკონომიკაში არსებული სიძნელენი ხელს უწყობდა მეწარმეთა საქმიან აქტიურობას. სწორედ ამიტომ საგრძნობლად გაიზარდა ჩრდილოვანი ეკონომიკის მასშტაბები.

XX საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოს გამოჩნდა ზოგიერთი კარგად დაიწყოებული მეურნეობრივი ფორმა: ინდივიდუალური შრომითი საქმიანობა, იჯარა, კოოპერატივი, რაც ახად ეკონომიკურ აზროვნებას აყალიბებდა, ხელს უწყობდა შრომით და სამეწარმეო აქტიურობას. ამ პერიოდში წამოწყებულმა გარდაქმნებმა სისტემური ცვლილებების ანუ საბაზრო ეკონომიკურ სისტემაზე გადასვლის აუცილებლობა განაპირობა, რადგანაც გაბატონებული სახელმწიფო საკუთრების პირობებში განხორციელებული ყველა სამეურნეო ღონისძიება კრახით დამთავრდა. ყოველივე ამან კი მოითხოვა პრინციპულად შეცვლილიყო დამოკიდებულება ისეთი მოვლენებისადმი, როგორცაა კერძო საკუთრება და მეწარმეობა და მომხდარიყო მათი საკანონმდებლო წესით დამკვიდრება და განმტკიცება.

ამჟამად, საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალ საქართველოში მეწარმეობა კანონით ნებადართულია (არსებობს საქართველოს კანონი “მეწარმეთა შესახებ”), მაგრამ მეწარმეობის იურიდიული უფლების მიღება და ნამდვილი, გერგილიანი მეწარმედ ჩამოყალიბება ერთი და იგივე როლია. მეწარმეობის მზაობისათვის საჭიროა სწავლება, გარკვეული დრო და გამოცდილება. არც ის უნდა დავივიწყოთ, რომ საქართველოს დღევანდელი მოსახლეობის დაახლოებით 75% საბჭოთა თაობაა, რომლისთვისაც, იმხანად გაბატონებული ეკონომიკური სისტემისა და იდეოლოგიის გამო, არავის უსწავლებია და, მაშასადამე, უცხოა გამადიდრების ანუ ბიზნესის წარმართვის მეთოდები. ვფიქრობ, სწორედ ეს არის ერთერთი მთავარი მიზეზი საქართველოში ფართოდ გავრცელებული უმუშევრობისა და ეკონომიკური სიღუბისთვის.

ამგვარად, ჩატარებული რეტროსპექტიული ანალიზიდან ირკვევა, რომ ბიზნესს ფართო გაგებით, ანუ საქონელწარმოებას დიდი ხნის ისტორია აქვს. იგი აღმოცენდა კაცობრიობის ისტორიის გარიჟრაჟზე და ამათუიმ ფორმით არსებობდა საზოგადოების განვითარების ყველა ეტაპზე. ბიზნესი, ვიწრო გაგებით კი, რომელიც დაქირავებული შრომის საფუძველზე მაქსიმალური მოგების მიღებისთვის ხორციელდება, კაპიტალიზმის პირმშოა, საბაზრო ეკონომიკური მოვლენაა. თავისი არსით, ბიზნესთან ახლოსაა მეწარმეობა, ხოლო ბიზნესის (მეწარმეობის) სუბიექტთან - ბიზნესმენი (მეწარმე)

საბაზრო ეკონომიკა

მეცნიერება

2. ბიზნესი და ეკონომიკა

ბიზნესი (მეწარმეობა), ანუ საქონლისა და მომსახურების წარმოება მოგების მიღების მიზნით, ეკონომიკაში ხორციელდება. სწორედ ამიტომ „ბიზნესი“ და „ეკონომიკა“ საკმაოდ ახლო მდგომი მოვლენებია. ამას გარდა, ეკონომიკის სუბიექტები (ფირმა, საოჯახო მეურნეობა, სახელმწიფო) გამოდინან რა სხვადასხვა საქმიანი გარიგებების მონაწილეებად, ამავდროულად, გვევლინებიან ბიზნეს-ურთიერთობების სუბიექტებადაც.

მიუხედავად ასეთი მსგავსებისა, ეკონომიკასა და ბიზნესს შორის არსებობს განსხვავებაც, სახელდობრ:

- ეკონომიკა უფრო ფართო ცნებაა. მასში შედის, როგორც კერძო, ისე სახელმწიფო სექტორი, ნატურალური მეურნეობა და მრავალნაირი არაკომერციული სტრუქტურები. ბიზნესში (მეწარმეობაში) კი მთავარზეა მხოლოდ კერძო, კომერციალიზებული სექტორი, სადაც საქონლისა და მომსახურების წარმოება მოგებისთვის ხორციელდება და შესაბამისი კანონმდებლობით რეგლამენტირდება;

- ეკონომიკა მოიცავს, როგორც მიკრო და მაკროსფეროებს, ისე ამ დონეებზე მიმდინარე მოვლენებსა და მიღებულ გადაწყვეტილებებს. ბიზნესი (მეწარმეობა) კი მიკროეკონომიკაში ხორციელდება და გულისხმობს მეწარმის მიერ დამოუკიდებლად მიღებულ გადაწყვეტილებებს იმასთან დაკავშირებით, თუ რა, როგორ და ვისთვის აწარმოოს;

- ეროვნული ეკონომიკის სუბიექტია სახელმწიფო, მეწარმეობისა კი - თავად მეწარმე. სახელმწიფო მეწარმეთა საქმიანობას არეგულირებს მთელი ეკონომიკის მასშტაბით, მეწარმე კი ეკონომიკის რესურსების ორგანიზებას ახდენს ფირმის ფარგლებში;

- სახელმწიფო ახდენს მთლიანი ეროვნული პროდუქტის წარმოების ორგანიზებას,

მეწარმე კი ორგანიზებას უკეთებს გარკვეული საქონლისა და მომსახურების წარმოებას;

- სახელმწიფო შეიმუშავებს ეროვნული მეურნეობის განვითარების ინდიკატორ გეზმას, მეწარმე კი - ბიზნეს-გეგმას;

- სახელმწიფო, არეგულირებს რა ეკონომიკას, საკუთარ თავზე იღებს რისკს, მაგრამ მეწარმისგან რამდენადმე განსხვავებულს, მას უფლება არა აქვს იმ დონემდე გაკონტროლდეს, რომ თვით დაიშალოს;

დაბოლოს, ეკონომიკასა და ბიზნესს შორის განსხვავებაზე ნათლად მეტყველებს ისიც, რომ თსუ-ს ყველაზე დიდ და პრესტიჟულ ფაკულტეტს ეწოდება „ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი“, რომელშიც გაერთიანებულია ორი ძირითადი სასწავლო-სამეცნიერო მიმართულება: „ეკონომიკა“ და „ბიზნესი“. ეკონომიკა, როგორც სასწავლო დისციპლინა ეროვნული მეურნეობის ფუნქციონირებისა და განვითარების შესახებ თეორიული ცოდნაა, ბიზნესის საფუძვლები კი ბიზნესის კეთების ცოდნატექნოლოგიაა.

ეკონომიკისა და ბიზნესის მიმართების ანალიზი საშუალებას იძლევა გამოიკვეთოს ბიზნესის საფუძვლების კვლევის საგანი.

3. ბიზნესის საფუძვლების საბანი

ამჟამად ბიზნესის (მეწარმეობის) შესახებ მრავალი უცხოური და პოსტსაბჭოური სახელმძღვანელო არსებობს. ბოლო ხანს გამოჩნდა ქართული სასწავლო ლიტერატურაც. მიუხედავად ამისა, არც ერთ მათგანში ჯეროვანი ყურადღება არ აქვს დათმობილი ისეთ მნიშვნელოვან საკითხს, როგორცაა ბიზნესის საფუძვლების საგანი და მეთოდი. არადა, ამის ობიექტური აუცილებლობა კარგა ხანია იგრძობა. რადგანაც ჯერ ერთი, ბიზნესს (მეწარმეობას), როგორც ადამიანთა სამეურნეო ცხოვრების უმნიშვნელოვანეს სფერ-

მეცნიერება

ოს, საკმაოდ ხანგრძლივი და მდიდარი ისტორია გააჩნია, მეორე, მას აქვს მკვეთრად გამოხატული მიზანი, ამოცანები, ფუნქციები, კვლევის საგანი, ობიექტები და მათი შესწავლის ხერხები და მესამე, ლოკუტორად გაუმართლებელია ისწავლე-ბოდეს დამოუკიდებელი დისციპლინა და მას კვლევის საკუთარი საგანი და მეთოდი არ გააჩნდეს. ამ მხრივ, რასაკვირველია, „ბიზნესის საფუძვლები“ გამონაკლისს არ წარმოადგენს. სწორედ ამიტომ ისმის კითხვა - რას შეისწავლის ბიზნესის საფუძვლები, ანუ რა არის მისი კვლევის საგანი?

ბიზნესის კვლევის საგანია მოგების მიზნით განხორციელებული ადამიანთა სამეურნეო საქმიანობა. მასში შედის:

- ბიზნეს-ოპერაცია, ანუ მოქმედების ერთობლიობა, დაწყებული საქმიანი იღვის შემუშავებით, ბაზრის შესწავლით, ფორმის რეგისტრაციით, წარმოების ფაქტორების შეერთებით და დამთავრებული მზა პროდუქციის რეალიზაციით და რეალიზაციის შემდგომი მომსახურებით;
 - ბიზნესის სისტემის სუბიექტების (მეწარმეები, მომხმარებლები, დაქირავებული მუშაკები, სახელმწიფო სტრუქტურები) ინტერესები და მათი სამეურნეო, კომერციული და ფინანსური ქცევები;
 - ბიზნესის სასიცოცხლო ციკლი (დაბადება, მომწიფება, დაბერება, საქმიანობის შეწყვეტა);
 - ბიზნესის სახეობები (საწარმოო, საფაქრო, საფინანსო, საშუამავლო, სადაზღვევო);
 - ბიზნესის ორგანიზების ძირითადი ფუნქციები (მარკეტინგი, მენეჯმენტი, ეკუთვინი და სხვა).
- ბიზნესის საფუძვლების საგნიდან ლოკუტორია გადავიდეთ მის მიზანსა და ამოცანებზე.

4. ბიზნესის, როგორც სასწავლო დისციპლინის მიზანი, ამოცანები და მნიშვნელობა

ბიზნესის შესწავლის აუცილებლობა მისი მიზნიდან და ამოცანებიდან გამომდინარეობს. სასწავლო კურსის მიზანია, მსოფლიო გამოცდილების შესწავლა-განზოგადებისა და სამამულო პირობებისა და თავისებურებების გათვალისწინებით მომავალ ბიზნესმენებს ხელი შეუწყოს ეკონომიკის სხვადასხვა სფეროში ბიზნესის წამოწყებისა და წარმატებული გაძღოლის მნიშვნელოვანი თეორიული და პრაქტიკული საკითხების გაგებასა და ათვისებაში.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, კურსის ძირითადი ამოცანებია:

- ბიზნესის (მეწარმეობის), როგორც განსაკუთრებული სამეურნეო საქმიანობის არსსა და ისტორიაში გარკვევა;
- ბიზნესის, როგორც სასწავლო დისციპლინის რაობის, მისი ადგილისა და როლის გარკვევა ეკონომიკურ მეცნიერებათა სისტემაში;
- ბიზნესის ცნებითი აპარატის ჯეროვანი დაუფლება და პარტნიორებთან ბიზნესის ენაზე მოლაპარაკების წარმატებული წარმართვის უნარის გამოუმუშავება;
- საზოგადოების ერთ ნაწილში ანტიმეწარმული, მოძველებული სტერეოტიპების დაძლევა და საბაზრო, სამეწარმეო იდეოლოგიის დანერგვისათვის ხელშეწყობა. ისეთი „ეკონომიკური ადამიანების“ ჩამოყალიბება, რომლებიც მომხმარებელთა მოთხოვნების დაკმაყოფილების პროცესში პირადი ეკონომიკური ინტერესით, მაქსიმალური მოგების (შემოსავლის) მიღებით იხელმძღვანელებენ. ეს მომენტია განსაკუთრებით აქტუალურია საქართველოსათვის, ვინაიდან საზოგადოების დიდი

ახალი ეკონომიკის

მეცნიერება

ახალი პარადიგმა

ნაწილი დღესაც კი პატერნალისტური მსოფ-
ლმხედველობისა და მატერიალური თუ
სულიერი სიკეთის მიღებას სახელმწიფოს-
აგან ელის;

- ბიზნესის სფეროში დაგროვილი სა-
მაბულო და უცხოური ცოდნაგამოცდილების
კრიტიკული ანალიზი და ეროვნული
თავისებურებების გათვალისწინებით მისი
შემოქმედებითი განვითარება;

- ბიზნესის წამოწყების მოტივების და
მეწარმის საჯირო უნარ-ჩვევებისა და თვისე-
ბების გარკვევა;

- ბიზნესის შიდა და გარე გარემოს კე-
ლევა-ანალიზის დაუფლება;

- ბაზრის თავდაპირველი ანალიზის შედ-
ეგად ბიზნეს-იდეის (ჩანაფიქრის)
ფორმირება, მისი განვითარება კონცეფცია-
ში და, ამის საფუძველზე, ყოველმხრივ დას-
აბუთებული ბიზნეს-გეგმის შემუშავება;

- ბაზარზე საკუთარი ნიშის ძიების, ბი-
ზნესის ორგანიზაციულ-სამართლებრივი
ფორმებისა და პარტნიორების გონიერუ-
ლი შერჩევის, საჯირო საწყისი კაპიტალის
ოდენობისა და მისი წყაროების განსაღვრის,
სადაამფუძნებლო დოკუმენტების შემუშავე-
ბისა და ფორმების რეგისტრაციის ტე-
ქნოლოგიის დაუფლება;

- ბიზნესის ფუნქციონირების, გაფართოე-
ბისა და ლიკვიდაციის ცოდნის შექენა და
პრატიკული უნარ-ჩვევების გამომუშავება;

- ბიზნესში მარკეტინგის, საწარმოო, ფი-
ნანსური, ადამიანური რესურსების, ინოვაცი-
ური და ტექნოლოგიური, რისკების მენე-
ჯმენტის საფუძვლებისა და აღრიცხვის ელ-
ემენტების შესწავლა;

- ბიზნესის ეთიკისა და სოციალური
პასუხისმგებლობის გაცნობიერება;

- ბიზნესის შესახებ ცოდნის ზეპირი
და წერილობითი გადმოცემის კულტურის
დაუფლება, ვინაიდან მეწარმეს ხშირად
უწევს საკუთარი ჩანაფიქრისა თუ ბიზნეს-
გეგმის რეალურობის სხვათათვის დასაბუთე-
ბა;

- თანამედროვე ბიზნესში საკუთარი საკ-
მის ეფექტიანი წარმართვისა და კომპე-
ტენტური გადაწყვეტილების მიღების დაუ-
ფლება;

- შექენილი ცოდნა გამოცდილების
კონკრეტულ სიტუაციაში პრაგმატული (მო-
მგებიანი) გამოყენებისა და გუნდური პრინ-
ციპით მუშაობის უნარ-ჩვევების გამო-
მუშავება.

“ბიზნესის საფუძვლები” იმაზედ მიე-
ვანიშნებს, რომ კურსი მოიცავს ბიზნესში
მიმდინარე არა ყველა მრავალფეროვან მოე-
ლენასა და პროცესს, არამედ ყველაზე ძირ-
ითადს ანუ ანაბანას. მოკლედ, ცოდნის იმ
მინიმუმს, რომლის გარეშეც ქართულ ახ-
ალგაზრდებს, მომავალ მეწარმეებს გაუჭირდ-
ებათ საბაზრო ყაიდაზე აზროვნება-
მსჯელობა, სამეურნეო-კომერციული ქცევა,
ეფექტიანი ინვესტირება, სამეწარმეო საქმი-
ანობის წამოწყება, გაშლა და გაფართოება.

ყოველივე ზემოთ თქმულის შემდეგ ცოტა
უცნაურად ეღერს კითხვა - შეიძლება
თუ არა საკუთარი საქმის გაძლოდა
ბიზნესის სწავლების გარეშე? როგორც
ბიზნესის განვითარების ისტორია და რე-
ალური პრაქტიკა გვიჩვენებს შეიძლება
ბევრი ბრწყინვალე ბიზნესმენის დასახ-
ელება (მაგალითად, ჰენრი ფორდი), რომელთ-
აც არ პოქონათ ზოგადი ბიზნეს-განათლე-
ბა, მაგრამ ამას მათთვის ხელი არ შეუშ-
ლია წარმატების მიღწევაში. თუმცა, ვერ-
აფინ დაამტკიცებს, რომ მათ განათლების
(ცოდნის) შემთხვევაში უფრო მეტი წარ-
მატება არ ექნებოდათ. მართლაც, როგორც
წინათ, ისე ახლად, განსაკუთრებით წერილი
ბიზნესის წამოწყება შესაძლებელია
წინასწარი სწავლებისა და სპეციალური
მომზადების გარეშე. თუმცა, როგორც კი
გაიზრდება ბიზნესის მასშტაბები, საჯირო
გახდება: ორგანიზაციულ-სამართლებრივი
ფორმის შეცვლა; სადაამფუძნებლო დოკუ-
მენტების შემუშავება; ბიზნეს-გარემოსა და
ბაზრის კვლევა; ბიზნეს-გეგმის შედგენა;

ახალი კონტაქტების დამყარება და კონტაქტების დადგობა; ადამიანებთან კეთილსინდისიერი და ურთიერთობასუსხისმგებლური ურთიერთობების დამყარება; დამატებითი ფინანსური წყაროების, ახალი ტექნიკისა და ტექნოლოგიის მოძიება; ახალ ბაზრებზე გასვლის გზების ძიება, ბუღალტრული აღრიცხვის, მარკეტინგის, მენეჯმენტის, რისკების მართვის დაუფლება და მრავალი სხვა. ყველაფერი ეს კი ჰბადებს ბიზნესის ორგანიზებისა და მართვის ცოდნის შექმნის აუცილებლობას. ნუ დაგვაიწყდება, რომ ბიზნესი სარისკო საქმიანობაა. ამ რისკის პრევენციის, შემცირების საუკეთესო პირობა კი ბიზნესის კეთების ცოდნაა.

დავიმახსოვროთ, ბიზნესის ადმინისტრირების სპეციალისტის უპირატესობა არასპეციალისტთან შედარებით, ისაა, რომ მან იცის გამართული, წარმატებული ბიზნესის ფუნქციონირების კანონზომიერებანი. ამდენად, მას უკეთ შეუძლია ამ კანონზომიერებების არა მხოლოდ დაცვა, არამედ მათგან გადახრის (პათოლოგიის) გამოვლენა და მათი აღმოფხვრისათვის ღონისძიებების შემუშავებაგან ხორციელება.

5. მეწარმეობის უზენაესი

მეწარმეობის ეკონომიკური შინაარსი კიდევ უფრო ნათლად ვლინდება მის მიერ შესასრულებელ ფუნქციებში. ასე, მაგალითად:

1) ბიზნესი მისი მესაკუთრისა და ბიზნესის მონაწილეთა მოგებისა და შემოსავლების მიღების, ადამიანთა კეთილდღეობის გაუმჯობესების, სიღარიბის შეზღუდვისა და სიღატაკის დაძლევის საუკეთესო საშუალებაა;

2) ბიზნესი ქმნის ახალ, მაღალანაზღაურებად სამუშაო ადგილებს მმართველური

პერსონალისა და უშუალო მწარმოებლებისათვის და ამით ხელს უწყობს მოსახლეობის დასაქმებისა და ცხოვრების დონის ამაღლებას. ბიზნესმენი შედარებით მცირე საქონელბრუნვისას გამოიმუშავებს რამდენიმეჯერ მეტს არა მარტო მუშაზე, არამედ პროფესორზეც. მსხვილ ბიზნეს ოპერაციის წარმატებისას შეიძლება თვეში რამდენიმე ათასი დოლარი იქნას მიღებული, მაგრამ გამოუცდელმა მეწარმემ ასეთი ინვესტიციები შეიძლება უფრო სწრაფად დაკარგოს, ვიდრე მოიპოვებდეს.

ამ სფეროში შეიძლება დაინაქმოს ყველა - დიდიც და პატარაც. კანონმდებლობის თანახმად, ბიზნესით სრული ზომით შეიძლება დაკავდეს სრულწლოვანი, ანუ 18 წლის მოქალაქე. რაც შეეხება 14-18 წლის მოზარდებს, მათ მასშტაბურ ბიზნესს შეუძლიათ ხელი მიჰყონ მშობლების ან მეურვის წერილობითი თანხმობით. ბიზნესი შეიძლება გამოყენებული იქნას დასაქმების როგორც ძირითად, ისე დამატებით სფეროდ;

3) მეწარმეობა ქმნის მატერიალურ და სულიერ დოვლათს მომხმარებელთათვის. ამასთან, მეწარმემ მკაცრ რეალურ სინამდვილეში უნდა გააჩვენოს, სად შეიძინოს მოთხოვნილი საქონელი, არც ისე მაღალ ფასებში, უზრუნველყს მისი დაცვა, გადაიტანოს გაყიდვის ადგილზე, მოძებნოს სავაჭრო ადგილი, შეაკვიროს კონკურენტი-გამყიდველები, დაარწმუნოს მყიდველი, შეიძინოს საქონელი შედარებით მაღალ ფასში, გადაიხადოს გადასახადი და სხვა. ე.ი. საჭიროა დღედაღამ ფიქრი არა წუთიერ სიხარულზე არამედ საქონელზე, ფასებზე, მიწოდებაზე, საწყობზე, ტრანსპორტზე, დაცვაზე, მყიდველზე, გადასახადზე და ყოველდღე ერთი და იგივეზე. ცხადია, ასეთი მოუსვენარი, მშფოთვარე, ძნელი და სარისკო საქმიანობა ნაზღაურდება მაღალი მოგებით (შემოსავლით);

ახალი ეკონომისტი

მეცნიერება

4) მეწარმე, როგორც ეკონომიკის შემოქმედი, უშუალოდ მონაწილეობს ბაზრის ჩამოყალიბებაში და შუალობითად (გადასახადებით) დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობაში, მისი ხარჯების ფინანსურ უზრუნველყოფაში;

5) რამდენადაც ბიზნესი კანონიერი, ეთიკური საქმიანობაა, ამდენად, სასოგადოებაში ამკვიდრებს კანონისადმი პატივისცემის გრძნობას, ამაღლებს შრომით და საქმიან მორალს, ვინაიდან ეთიკური ბიზნესი სხვა არაფერია, თუ არა წესიერი, ანუ წესებზე გაზრდილი და წესების დამცველი მეწარმეთა ფენა. ამ მომენტს განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს საქართველოსთვის, სადაც მეგობარს, ნათესავს და ქრთამს, ჩვეულებრივ, კანონზე მაღლა აყენებენ;

6) მეწარმეობა არის ქვეყანაში პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური სტაბილიზაციის გარანტი და აქედან გამომდინარე, სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის ერთგვარი ბარომეტრიც;

7) ბიზნესი ხელს უწყობს ადამიანებსა და ქვეყნებს შორის ეკონომიკურ ინტეგრაციას, ვინაიდან ბიზნესი ყველაზე დიდი ინტერნაციონალისტიკა, მან არ იცის საზღვრები და ეროვნებები. ბიზნესი მშვიდობის დესპანია.

ამგვარად, ზემოთ ჩამოთვლილი ფუნქციების წარმატებით და სრულად განახორციელებისათვის საჭიროა სახელმწიფომ შექმნას მეწარმეობის ჩამოყალიბების, ფუნქციონირებისა და განვითარებისათვის კეთილსასურველი პირობები.

6. ბიზნესის საფუძვლების აღბიძგი და როლი ეკონომიკურ მეცნიერებათა სისტემაში

ბიზნესის საფუძვლები, როგორც ეკონომიკური ცოდნის ცალკე დარგი, უწინარეს ყოვლისა, ეკონომიკურ თეორია-

სთან არის კავშირში, ვინაიდან მის მეთოდოლოგიურ საფუძველს სწორედ ეკონომიკური თეორია შეადგენს. ეს უკანასკნელი, ბიზნესის თეორიას ისე, როგორც სხვა ეკონომიკურ დისციპლინებს, საკუთარი საგნის კვლევის მეთოდებით, ხერხებით და ზოგადი კანონზომიერებების ცოდნით ამარაგებს.

„ბიზნესის საფუძვლები“ მჭიდრო კავშირშია დარგობრივ (მრეწველობის, სოფლის მეურნეობის, მშენებლობის, ვაჭრობის და სხვა) ეკონომიკებთან, ვინაიდან ამ დარგების თავისებურებების და ფუნქციონირების კანონზომიერებების ცოდნის გარეშე შეუძლებელია ბიზნესის ეფექტიანი ორგანიზება.

„ბიზნესი“ მჭიდრო კავშირშია ინფორმაციულ-ანალიტიკურ მეცნიერებებთან (სტატისტიკა, მათემატიკა ეკონომიკაში, ბუღალტერია, ეკონომიკური ანალიზი), რომლებიც შეისწავლიან ამა თუ იმ სამეურნეო სისტემის რაოდენობრივ კანონზომიერებებს. მათ გარეშე შეუძლებელია მეწარმეთა ინფორმაციული უზრუნველყოფა და ბიზნესში ოპტიმალური გადაწყვეტილების მიღება.

ჩვენი შესასწავლი საგანი „ბიზნესი“ კავშირშია, აგრეთვე, ეკონომიკისა და ეკონომიკური აზრის, თავად მეწარმეობის განვითარების ისტორიასთან. რადგანაც მეწარმეობის ჩამოყალიბება განვითარების ისტორიის გარეშე შეუძლებელია ბიზნესზე სრული წარმოდგენა შეგვექმნას. ბიზნესის ისტორიის ცოდნა გვეხმარება, არა მარტო აწმყოს სწორ შეფასებაში, არამედ მომავლის განჭვრეტაშიც. ამ შემთხვევაში ძალაშია ხალხური სიბრძნე: „გულდამშვიდებით რომ იარო წინ, უკან უნდა იხედებოდე“.

ბიზნესის ძირეული თეორიული დებულებები ამ მიმართულების სხვა ფუნქციური დისციპლინების (მარკეტინგი, მენეჯმენტი

მეცნიერება

და სხვ.) კვლევის თეორიულ და მეთოდ-
ოლოგიურ საფუძველს შეადგენს.

ამგვარად, ბიზნესის საფუძვლები, როგორც საბაზისო დისციპლინა, ემსახურება რა მოგებისკენ მიმართულ სამეურნეო საქმიანობის შემეცნებას, მისი სიღრმისეული არსის ამსახველი ცნებებისა და ზოგადი თეორიული ცოდნის შემუშავებას, ამავდროულად, გვევლინება ბიზნესისმიმართულების ფუნქციურ მეცნიერებათა (მენეჯმენტი, მარკეტინგი და სხვა) თეორიულ ფუნდამენტად. საძირკვლის საიმედოობა კი, როგორც ცნობილია, მთლიანი შენობის სიმტკიცის საწინდარია. სწორედ აქედან გამომდინარეობს ბიზნესის, როგორც საბაზისო დისციპლინის წამყვანი როლი და მნიშვნელობა, ერთი მხრივ, ბიზნესის ადმინისტრირების მომავალი სპეციალისტების მომზადებაში, რამეთუ ბიზნესის საფუძვლები და უფლებების გარეშე შეუძლებელია ამ დარგის სპეციალისტად ჩამოყალიბება და, მეორე მხრივ, ბიზნესის მიმართულების კონცენტრაციების (მენეჯმენტი, მარკეტინგი და სხვ.) შესწავლაში, რამეთუ ბიზნესის ზოგადი თეორიის გარეშე რთულია მისი ცალკეული კონცენტრაციის ათვისება.

7. ბიზნესის საფუძვლების მეთოდ- ოლო

ჩვენ უკვე ვიცით, რას შეისწავლის ბიზნესის თეორია, ანუ რა არის მისი კვლევის საგანი, ახლა უნდა გავარკვიოთ, თუ როგორ, რა ხერხებითა და მეთოდებით შეისწავლის იგი საკუთარ საგანს.

ბიზნესის საწყისების მეთოდოლოგიური საფუძველი ეკონომიკური თეორიაა. ეს უკანასკნელი ისე „კეებას“ ბიზნესის საფუძვლებს კვლევის ხერხებითა და მეთოდებით, როგორც ღვდა მკერდით - თავის შვილებს. განასხვავებენ ზოგად (შემეცნების დიალექტიკური და სისტემური) და კერძო

(პოზიტიური და ნორმატიული ანალიზი, აბსტრაქცია, ანალიზი, სინთეზი და სხვა) მეთოდებს. განვიხილოთ თითოეული მათგანი.

შემეცნების დიალექტიკური მეთოდის გამოყენება იმას ნიშნავს, რომ ბიზნესის სამყაროში ეკონომიკური მოვლენები და პროცესები განიხილება ერთ მთლიანობაში, მუდმივ მოძრაობაში, ურთიერთკავშირსა და განუწყვეტელ განვითარებაში. ეკონომიკურ მოვლენებსა და პროცესებს შორის არსებული წინააღმდეგობების გამოვლენა და გადაჭრა მხოლოდ დიალექტიკური მეთოდით არის შესაძლებელი.

შემეცნების სისტემური მეთოდით ვარკვევთ, თუ რა ელემენტებისგან შედგება ფირმა, როგორც სისტემა, რა შინაგანი (იმანენტური) თვისებები ახასიათებს მის სტრუქტურულ ელემენტებს, როგორია მათი ემერჯენტული თვისება (როლი, ფუნქცია). არ უნდა დაგვაიწყდეს, რომ ერთი და იგივე იმანენტური თვისებების ელემენტს შეიძლება ერთ სისტემაში ერთი როლი ჰქონდეს, ხოლო მეორე სისტემაში მეორე. ვთქვათ, ფეხბურთელი თავის საკლუბო გუნდში შეიძლება დამცველი იყოს, ეროვნულ ნაკრებში კი - თავდამსხმელი, ან კიდევ, აგურით შეიძლება როგორც ბოსლის, ისე სასახლის აგება.

საანალიზო მეთოდით ფირმაში, როგორც სისტემაში, შეჭრით ვკითხულობთ მის აღნაგობას, იმას, თუ რა ელემენტებისგან შედგება სისტემა, როგორია მათი იმანენტური (ვინაგანი) და ემერჯენტული თვისებები (ფუნქციები), როგორ არიან განლაგებულნი, როგორია მათ შორის კავშირები, რითი სუნთქავს ფირმა (სისტემა), ანუ რა არის მისი მიზანი. სწორედ ამ მიზნით არის განპირობებული თითოეული ელემენტის როლი. სისტემური მიდგომა გვეხმარება ფირმის საქმიანობა შევიმეცნოთ არა ერთი კუთხით, არამედ მთლიანობაში,

ახალი ეპონომისტ

მეცნიერება

უ

ყოველმხრივ, არა ზედაპირულად, არამედ ღრმად.

პოზიტიური ანალიზი საშუალებას იძლევა ბიზნესში მიმდინარე მოვლენები და პროცესები ისეთი სახით წარმოვსახოთ, როგორებიც არიან რეალურად. ნორმატიული ანალიზი კი უფრო შორს მიდის. არსებული სინამდვილის შესწავლის საფუძველზე იგი ცდილობს გააუმჯობესოს საწარმოო სისტემა. ვთქვათ, როგორ უნდა მოხდეს შემოსავლების სამართლიანი განაწილება, როგორ უნდა ამადლდეს ფირმის ეფექტიანობა და სხვა.

ნათქვამთან კონტექსტში ისმის კითხვა რატომ მიმართავენ ექიმს ავადმყოფობის დასადგენად? იმიტომ, რომ მან იცის, როგორ ფუნქციონირებს ჯანმრთელი ორანიზმი და ამიტომ ადვილად შეუძლია დაადგინოს პათოლოგია (ნორმიდან ავადმყოფური გადახრა). იგივე ითქმის ეკონომიკაში ღრმად ჩახედულ მეწარმეზეც. კარგი მეწარმე ისაა, ვინც იცის, როგორ ფუნქციონირებს (როგორ უნდა ფუნქციონირებდეს) იდეალურად გამართული ფირმა. ასეთი ცოდნის გარეშე იგი ვერ მიიღებს სწორ გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, თუ როგორ უმკურნალოს „დაავადებულ“ საწარმოს, როგორ გამოიყვანოს იგი სტანდარტიდან.

ბიზნესში, კერძოდ, ეკონომიკური მოვლენების არსის, რისკების ანალიზისას ფართოდ გამოიყენება მეცნიერული აბსტრაქციის მეთოდი. ამ მეთოდით, ვთქვათ, რისკფაქტორების ანალიზისას არსებითისგან, მყარისგან გამოიყოფა არაარსებითი, მორეზარისისოვანი. ყურადღება მახვილდება იმ ფაქტორებზე, რომელთა მოხდენის ალბათობა დიდია და თანაც მნიშვნელოვანი ზარალის მომტანი.

ანალიზი გულისხმობს აბსტრაგირების გზით ფირმის როგორც ერთიანი მთელის

ქვესისტემებად (საწარმოო, ტექნიკური, ეკონომიკური, სოციალური ქვესისტემა) აზრობრივ დაყოფას და მათს ავტონომიურ განხილვას. სინთეზი კი შესასწავლი ფირმის ცალკეული ნაწილების (ქვესისტემების) გაერთიანებაა ერთიან მთელად.

ინდუქციის მეთოდი ითვალისწინებს აზროვნების სვლას ფაქტებიდან განზოგადებისკენ (თეორიებისკენ), დედუქცია კი აზროვნების სვლას ზოგადიდან (თეორიებიდან) რეალური ეკონომიკური ფაქტებისკენ.

შედარების მეთოდი გულისხმობს განსახილველ მოვლენებს შორის (მაგ. რატომა ერთი და იგივე სახეობის პროდუქციის მწარმოებელი ორი ფირმის ინდივიდუალური ხარჯები განსხვავებული) საერთო და განმასხვავებელი ნიშნების დადგენას.

ანალოგიის მეთოდი ითვალისწინებს ცნობილი მოვლენის (ფირმის) ერთი ან რიგი თვისების უცნობზე გადატანა-გავრცელებას და მათ შორის საერთოს, ანუ იგივეობის დადგენას.

ეკონომიკურ-მათემატიკური მოდელირება გულისხმობს ფირმაში მიმდინარე მოვლენების მათემატიკური მეთოდებით, ვთქვათ, გრაფიკულ ასახვას. მოდელი (მოდელირება) - სინამდვილის (რეალობის) გამარტივებული, იგიური ასახვაა. მოდელში ასახულია შესასწავლი მოვლენის მხოლოდ ძირითადი, არსებითი თვისებები. რამდენადაც ყველა ფირმას მრავალი საერთო მახასიათებელი აქვს, ამდენად, შესაძლებელია ფირმის წარმატების განმსაზღვრელი მოვლენების დამუშავება. მიუხედავად ამ მოვლენების სიზუსტის არც ისე მაღალი ხარისხისა, მათ მაინც მოაქვთ გარკვეული სარგებლობა, როგორც ფირმის შიგნით, ისე ფირმასა და გარე სამყაროს შორის არსებული რთული ურთიერთობების შეცნობის თვალსაზრისით.

ანალიზი ეკონომიკაში

თეოლოგიური ეკონომიკა

მღვრადი ეკონომიკურ-ეკოლოგიური განვითარების
ეროვნული კონცეფციის ბიბლიური საფუძვლები

(გაგრძელება, დასაწყისი იხ. „ახალი
ეკონომისტი“ №5, 2007წ)

ბიორბი შინაშვილი

თსუ ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის
პროფესორი, თბილისის სასულიერო აკადემიის
და სემინარიის ლექტორი, თბილისის
ქვაშეთის ტაძრის სტიქაროსანი

ბიბლიის მიხედვით მთელი სამ-
ყაროს და მისი გვირგვინის – ადამი-
ანის შემოქმედია უფალი ღმერთი,
რომელმაც „შექმნა ცა და მიწა“ (დაბ.
1, 1), წყალი და ხმელეთი, მცენარეული
საფარი და ყოველგვარი სულდგმული
(დაბ. 1, 2-25); და „თქვა ღმერთმა: გაა-
ჩინოთ კაცი ჩვენს ხატად, ჩვენს მს-
გავსებულად“ და ეპატრონოს მთელს
ღეღამიწას. და „შექმნა ღმერთმა კაცი,
თავის ხატად შექმნა იგი, მამაკაცად
და დედაკაცად შექმნა ისინი“ (დაბ. 1,
26-27).

ამქვეყნიური ცხოვრების საფუძველი –
შრომა უფლის მიერ დადგენილია ადამი-
ანის მოვალეობად და სასიცოცხლო მოთხ-
ოვნილებების დაკმაყოფილების საშუალებ-
ად. ადამის და ევას კურთხევისას ღმერთ-
მა უთხრა მათ: „ინაყოფიერეთ და იმ-
რავლეთ, აავსეთ ღეღამიწა, დაუფლეთ
მას, ეპატრონეთ ზღვაში თევზს, ცაში
ფრინველს, ყოველ ცხოველს, რაც კი
ღეღამიწაზე დახოხავს“ (დაბ. 1, 28) და
„აიყვანა ადამი უფალმა ღმერთმა და
დაასახლა ედემის ბაღში მის დასამ-
უშავებლად და დასაცავად“ (დაბ. 2, 15).

სადმროთ მცნების დარღვევისა და პირვე-
ლი ცოდვის ჩადენისათვის დასჯილ ადამს
უფალი ეუბნება: „ . . . მიწა დაიწყევ-
ლოს შენს გამო: ტანჯვით მიიღებდე
მისგან საზრდოს მთელი სიცოცხლე.
. . . პიროფლიანი ჭამდე პურს, ვიდრე
მიწად მიიტყუოდე, რადგან მისგანა ხარ
აღებული, რადგან მტვერი ხარ და
მტვრადვე მიიტყვევი“ (დაბ. 3, 17, 19), „გაუშ-
ვა იგი უფალმა ღმერთმა ედემის ბაღ-
იდან, რომ დაემუშავებინა მიწა, საიდ-
ანაც იყო აღებული“ (დაბ. 3, 23). ადამის
და ევას შვილები სოფლის მეურნეობას
მისდევდნენ: „აბელი მეცხვარე იყო, კა-
ნი – მიწის მუშაკი“ (დაბ. 4, 2). მეცხოვე-
ლეობით იყვნენ დაკავებული აბრაამი და
ლოტი: „ძალზე მდიდარი იყო აბრაამი
ჯოგითა და ოქრო-ვერცხლით. . .და
ლოტსაც, რომელიც აბრაამთან ერთად
მგზავრობდა, ჰყავდა ცხვარ-ძროხა და
ჰქონდა კარები“ (დაბ. 13, 2, 5). რაციონა-
ლური სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა
დიდად იყო განვითარებული ისრაელში.
მაგალითად, მეფე ყუზიაჰუმ „ააგო კოშკე-
ბი უდაბნოშიც და უამრავი ჭა ამოიყ-
ვანა, რადგან ბევრი ხარ-ძროხა ჰყავ-

ახალი ეკონომისტი

თეოლოგიური ეკონომიკა

სხალი ეკონომისტი

და დაბლობში და ვაკეზე. მიწისმუშაკნი და მევენახენი კი მთებში და ქარმელში ჰყავდა, რადგან მიწის მოყვარული იყო“ (2 ნეშტ. 26, 10).

ბიბლია მოგვიწოდებს მცენარეების და ცხოველების დაცვა-გაფრთხილებისაკენ: „თუ დიდხანს გექნება შემორტყმული ალფა ქალაქისთვის მის დასამარცხებლად და ასაღებად, ნუ გაანადგურებ მის ხეებს, ცულს ნუ აღმართავ მათზე, რადგან თუკი ჭამ მათ ნაყოფს, არც უნდა მოჭრა. რადგან მინდორში მდგარი ხე კაცი ხომ არ არის, რომ გაგეცალოს და ციხე-სიმაგრეში შეაფაროს თავი?“ (რჯლ. 20, 19); „ნუ აუტრავ პირს ხარს ლეწვის დროს“ (რჯლ. 25,4); „მართალი ზრუნავს თავისი პირუტყვის სიცოცხლეზე, ბოროტეულთა გული კი სასტიკია“ (იგავ. 12,10).

ზემოაღნიშნულიდან ნათლად ჩანს, რომ უკვე პირველ ადამიანებს, მათ შემდგომ თაობებს და მთლიანად კაცობრიობას ამქვეყნიური საქმიანობის უმთავრეს მიმართულებად ღმერთმა შრომა, სამეურნეო საქმიანობა დაუწესა. ამასთანავე, განსაკუთრებულად არის მითითებული ადამიანის მხრიდან რაციონალური ბუნებათსარგებლობის, დედამიწის და ცოცხალი სამყაროს მართვა-გამგეობის, პატრონობის, დამუშავების და დაცვის აუცილებლობა.

ბიბლიის მრავალფეროვანი სამეურნეო-ეკოლოგიური თემატიკა ასახულია საღვთო კანონმდებლობაში, წინასწარმეტყველთა და ბიბლიურ პატრიარქთა საქმიანობაში, მიმდინარე ამბებსა და მოვლენებში, იესო ქრისტეს სასწაულებში, ქადაგებებში, საუბრებში და იგავებში, აგრეთვე, ქრისტეს მოწაფეთა ცხოვრებასა და შემოქმედებაში.

ტიბერიადეს, ანუ გალილიის ზღვის გადაღმა იესომ სასწაულებრივად დააპურა ხუთი ათასი მშვიერი ადამიანი. ეს შემთხ-

ვევა ეკონომიკურ-ეკოლოგიური თვალსაზრისით განსაკუთრებით იმით არის აღსანიშნავი, რომ დაპურების შემდეგ იესომ თავის მოწაფეებს უთხრა: „აკრიფეთ ნარჩენები, რომ არაფერი დაიკარგოს“ (იოან. 6, 12). მოწაფეებმა აკრიფეს და გაავსეს თორმეტი კალათი ქერის პურის ნატყხეებით, რაც ჭამის შემდეგ დარჩა. მაცხოვრის ამ მოწოდებასა და მოწაფეთა ქმედებაში ასახულია თეორიული დებულება და პრაქტიკული გზა შრომის პროდუქტების დაფასება-გაფრთხილების, უნარჩუნო წარმოება-მოხმარებისა და გარემოსდაცვითი საქმიანობისათვის. ეს კი, თანამედროვე გაგებით, მდგრადი განვითარების ფუნდამენტურ პარადიგმას წარმოადგენს. თანამედროვე პრაქტიკული სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროცესში ეს ღვთაებრივი სწავლება თითქმის სრულიად არის უგულებელყოფილი, რის გამოც უადრესადაა გამოწვევებული ლოკალური, რეგიონული თუ გლობალური დონის ეკონომიკურ-ეკოლოგიური პრობლემები, რომელთა დაძლევა მხოლოდ ბიბლიური სამეურნეო-ეკოლოგიური მოძღვრების გააზრება-გამოყენების მეშვეობით არის შესაძლებელი.

სამეურნეო საქმიანობაში, კერძოდ, მშენებლობაში ეკონომიკურ-ეკოლოგიური კომპეტენტურობის აუცილებლობაზე მიგვითითებს იესო ქრისტეს იგავი გონიერი და უგონო მშენებლების შესახებ (მათ. 7, 24-27; ლუკ. 6, 47-49). აქ მაცხოვარი გეასწავლის: „ყველას, ვინც ისმენს ჩემს სიტყვებს და ასრულებს მათ, მე ვამსგავსებ გონიერ კაცს, რომელმაც კლდეზე დააშენა თავისი სახლი. და მოვიდა წვიმა, მოვარდნენ მდინარენი, დაქროლეს ქარებმა და ეკვეთნენ ამ სახლს, მაგრამ ვერ დასცეს, ვინაიდან კლდეზე იყო დაფუძნებული. და ყველას, ვინც ისმენს ჩემს სიტყვებს, მაგრამ არ ასრულებს მათ, მე ვამსგავსებ

თეოლოგიური ეკონომიკა

უგუნურ კაცს, რომელმაც ქვიშაზე ააშენა თავისი სახლი. და მოვიდა წვიმა, მოვარდნენ მდინარენი, დაქროლეს ქარებმა და ეკვეთნენ ამ სახლს და დასცეს; და დიდი იყო დაცემა მისი“ (მათ. 7, 24-27).

ეს იგავი გვასწავლის, რომ გონიერი, ეკონომიკურ-ეკოლოგიურად კომპეტენტური მშენებლების მიერ კლდეზე, ანუ ეკოლოგიურად მყარ საძირკველზე დაფუძნებული სახლი მდგრადია ექსტრემალური გარემო პირობების მიმართ, ხოლო ქვიშაზე, ანუ ეკოლოგიურად არამყარ საძირკველზე უგონო მშენებელთა მიერ დაშენებული სახლი - არამდგრადი და დაცემისათვის განწირული. ეს კი საზოგადოების მდგრადი განვითარების უძირითადესი კანონზომიერებაა.

ძნელი შესაძინევი არ არის, რომ ფუნდამენტალისტი ტექნოკრატების მიერ ამ ბიბლიური სიბრძნის უფლებველყოფის გამო თანამედროვე მსოფლიოში განვითარების არამდგრადობის სინდრომი გამოვყავილი, რაც ჩვენი საერთო, გლობალური სოციალურ-ეკონომიკურ-ეკოლოგიური სახლის გარღვევადი დაცემით გვემუქრება.

იგავში სორბლისა და ღვარძლის შესახებ მაცხოვარი გვასწავლის: „ცათა სასუფეველი მხგავსია კაცისა, რომელმაც დათესა კეთილი თესლი თავის ყანაში. ხოლო როდესაც ეძინა ხალხს, მოვიდა მისი მტერი, ღვარძლი ჩათესა ყანაში და წავიდა. და როდესაც აღმოცენდა ჯეჯილი და თავთავი დაისხა, მაშინ გამოჩნდა ღვარძლიც. მივიდნენ მონები ყანის პატრონთან და უთხრეს: ბატონო, შენ ხომ კეთილი თესლი დათესე ყანაში; საიდანა აქვს ღვარძლი? ხოლო მან უთხრა მათ: მტერმა ქნა ეს. მონებმა კი უთხრეს: თუ გნებავს, მივალთ და გაემარგლათ ყანას. ხოლო მან თქვა: არა, რათა მარგელისას ღვარძლს ჯეჯილიც არ

მიყოლოთ. აცადეთ, ერთად იზარდონ მკამდე; ხოლო მკისას ეუბრძანებთ მთკალთ: თავდაპირველად შეკრიბეთ ღვარძლი, ძნებად შეკართ და ცვეცხლი წაუვიდეთ, ხორბალი კი შეინახეთ ჩემს ბეღელში“ (მათ. 13, 24-30). ამ იგავში გადმოცემულია სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების სრული პროცესი; აღწერილია ხორბლის დათესვა, ანთროპოლოგიურ-ეკოლოგიური ფაქტორის მანერ ზეგავლენა ყანის მდგომარეობაზე, ჯეჯილის მოვლა-გაფრთხილება, მოსავლის აღება-დაბინაება, ხელმძღვანელის და ხელქვეითების ურთიერთობა.

მოსავლისა და ნამეტის მიღება გონიერული სამეურნეო საქმიანობიდან უფლისმიერი კურთხევით თვით ბუნებრივ პროცესებში არის ჩადებული. მაგალითად, მთესავზე იგავში ნათქვამია, რომ „ . . . გამოვიდა მთესავი თესვად. ხოლო თესვისას ზოგი მარცვლი გზის პირას დავარდა, და მოფრინდნენ ფრინველები და აკენკეს ისინი. ზოგიც ქვიან ადგილას დავარდა, სადაც ბლომად არ იყო მიწა, და მალე აღმოცენდა, ვინაიდან ნიადაგი არ იყო ღრმა. მაგრამ ამოვიდა თუ არა მზე, დაჭკნა, და რადგან ფესვი არ ჰქონდა, გახმა. ზოგი კიდევ ეკალ-ბარდებში ჩაცვივდა, და ამოვიდა ეკალი და ერთიანად მოაშთო ყველა. ხოლო ზოგი პოხიერ ნიადაგზე დაეცა და ნაყოფიც გამოიღო: ზოგმა ასი, ზოგმა სამოცი და ზოგმაც ოცდაათი“. (მათ. 13, 3-8).

დათესვისა და აღმოცენების შესახებ იგავში მაცხოვარი გვეუბნება: „ . . . ღმრთის სასუფეველი იმასა ჰგავს, კაცი რომ თესლს ჩათესავს მიწაში, და სძინავს, და დგება დღისით თუ ღამით, და არკი იცის, როგორ აღმოცენდება და იზრდება თესლი. რადგანაც მიწას თავისთავად გამოაქნას ნაყოფი: ჯერ ღერო, შემდეგ თავთავი, ბოლოს,

ახალი ეკონომიკა

თეოლოგიური ეკონომიკა

ახალი ეკონომიკის

საესე მარცვალი თავთავში. და როცა დამწიფდება თავთავი, მაშინვე გაგზავნის ნამგალს, ვინაიდან დამდგარა მკა“ (მარკ. 4, 26-29). აღსანიშნავია, აგრეთვე იგავი მღვდლის მარცვალზე, რომელშიც ნათქვამია: „ . . . ცათა სსუფეველი მსგავსია მღვდლის მარცვლისა, რომელიც აილო კაცმა და დათესა თავის ყანაში; ეს მარცვალი ყოველნაირ თესლზე მცირეა, მაგრამ როცა ამოვა, ყველა მწვანელზე დიდი ხდება და ხედ იქცევა, ისე რომ მოფრინავენ ცის ფრინველები და მის ტოტებზე იბუდებენ“ (მათ. 13, 31-32).

უნდა აღინიშნოს, რომ იგავები იესო ქრისტეს ქადაგების განსაკუთრებულ ფორმას წარმოადგენს. იგავებით საუბარი გვხვდება ძველ აღთქმაშიც, მაგრამ საოცარ სიღამაზე, სიბრძნეს და სრულყოფილებას მან მაცხოვრის მეტყველებაში მიადგო. სწავლების ასეთი ფორმა იმისათვის არის საჭირო, რომ ადამიანებმა ადვილად გაიგონ ღვთაებრივი სიბრძნე.

თავისი იგავების ცხოვრებისეული და სამეურნეო-მმართველობითი მაგალითების მეშვეობით იესო ქრისტე გვიჩვენებს სოციალურ-ეკონომიკურ-ეკოლოგიური საქმიანობის ღვთივსულიერ საფუძვლებს და ცათა სასუფეველის მიღწევის გზებს.

ბიბლიის მიხედვით ყოველმა ადამიანმა ზნობრივი მოვალეობები უნდა აღასრულოს შემდეგი დანიშნულებით:

- 1) მოვალეობები ღმერთის მიმართ;
- 2) მოვალეობები მოყვასის, ანუ სხვა ადამიანების მიმართ;
- 3) მოვალეობები ღმერთის მიერ შექმნილი ცოცხალი და არაცოცხალი სამყაროს (ბუთების) მიმართ;
- 4) მოვალეობები საკუთარი თავის მიმართ.

ყველა აღნიშნული მიმართულება პირდაპირ უკავშირდება ადამიანის ზრუნვას

ეკოლოგიური ჰარმონიულობისათვის, რადგან ჩვენი რუდუნების მეშვეობით ჯანსაღი გარემოს შენარჩუნებისას: 1) სათნო ვეყოფით ღმერთს, 2) არ დაავადდება მოყვასი, 3) არ დაზიანდება ბუნება, 4) არ დასნეულდება თვითონ კონკრეტული პიროვნება. ასეთი მიდგომა საფუძველს უყრის ეკოლოგიური ზნობის, როგორც უმნიშვნელოვანესი ეთიკური მიმართულების ჩამოყალიბებას და თანამედროვე პირობებში მის საყოველთაო გავრცელება-გამოყენებას.

ბიბლიაში აღწერილი სამეურნეო საქმიანობის თეორიული და პრაქტიკული დებულებები ეკონომიკური და ეკოლოგიური პარამეტრების ჰარმონიული ურთიერთშეხამების აუცილებლობას გვიქადაგებენ, რაც ფაქტობრივად თანამედროვე მდგრადი განვითარების კონცეფციის ღვთივსულიერი თეორიულ-მეთოდოლოგიურ და პრაქტიკულ-მეორიულ საფუძველს წარმოადგენს.

საქართველოს მდგრადი განვითარების თეორიული საფუძვლის შექმნა, თავის მხრივ, ის ორგანული პირობაა, რომელიც უზრუნველყოფს ყველა მეთოდოლოგიურ წანამდგარს საზოგადოების ჰარმონიული ეკონომიკურ-ეკოლოგიური განვითარებისა და მართვისათვის. ამ თვალსაზრისით, აუცილებელია უახლოეს დროში შემუშავდეს საქართველოს მდგრადი განვითარების კონცეფცია, რომელიც ფაქტობრივად შეასრულებს სოციალურ-ეკონომიკურ-ეკოლოგიური განვითარების ერთგული მოდელის დანიშნულებას და მოაწერიებს განვითარების ღვთივსულიერებას, ტრადიციულობას, მდგრადობას, ჰარმონიულობასა და პროგრესულობას ლოკალურ, რეგიონულ თუ გლობალურ სივრცეში ხანგრძლივი დროის განმავლობაში.

საკანონმდებლო სიახლენი

საქართველოს ფინანსთა მინისტრის
ბრძანება №159

2007 წლის 1 მარტი ქ. თბილისი

სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის ყოველკვარტალური
დეკლარაციის ფორმისა და მისი შევსების წესის შესახებ
ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე

(სსმ 13.03.2007 № 33 მუხ. 401)

რეგისტრირებულია
საქართველოს იუსტიციის
სამინისტროში
სარეგისტრაციო კოდი
200. 010.000.22.033.010.043

“სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის შესახებ” საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის პირველი, მე-3 და მე-12 პუნქტების საფუძველზე და საქართველოს მთავრობის 2004 წლის 21 ივნისის № 39 დადგენილებით დამტკიცებული საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს დებულების მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტის „ლ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, ბრძანებ:

1. დამტკიცდეს სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის ყოველკვარტალური დეკლარაციის ფორმა (დანართი №1) და მისი შევსების წესის შესახებ ინსტრუქცია.
2. სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის ყოველკვარტალური დეკლარაციის IV ნაწილი - “ლატარიის მოწყობაზე მოსაკრებლის გაანგარიშება” და მისი შევსების წესი (ინსტრუქციის მე-5 მუხლი) ძალაშია „ლატარიების, აზარტული და სხვა მომგებიანი თამაშობების მოწყობის შესახებ” საქართველოს კანონით გათვალისწინებული ეროვნული ლატარიის ფონდის მიერ ორგანიზებულ ტენდერში გამარჯვებული პირის გამოვლენამდე.
3. ძალდაკარგულად გამოცხადდეს საქართველოს ფინანსთა მინისტრის 2006 წლის 23 აგვისტოს 1032 ბრძანება “სათამაშო ბიზნესის (გარდა ლატარიებისა) გადასახადის ყოველთვიური დეკლარაციის შევსების წესის შესახებ” ინსტრუქციისა და “სათამაშო ბიზნესის (გარდა ლატარიებისა) გადასახადის ყოველთვიური დეკლარაციის ფორმის” დამტკიცების თაობაზე.
4. ძალდაკარგულად გამოცხადდეს საქართველოს ფინანსთა მინისტრის 2004 წლის 31 დეკემბრის 894 ბრძანება “სათამაშო ბიზნესის გადასახადის დეკლარაციის შევსებისა და წარდგენის წესის დამტკიცების შესახებ”.
5. ბრძანება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

ა. ალექსიშვილი

საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო

საკანონმდებლო სიახლენი

ინსტრუქცია

სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის ყოველ
ყოველკვარტალური დეკლარაციის შემსახის წესის შესახებ
დეკლარაციის შემსახის წესის შესახებ

მუხლი 1. ზოგადი ნაწილი

1. ინსტრუქცია შემუშავებულია "სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის შესახებ" საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის პირველი, მე-3 და მე-12 პუნქტების საფუძველზე და განსაზღვრავს სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის ყოველკვარტალური დეკლარაციის შევსების წესს.

2. სათამაშო ბიზნესის მოსაკრებლის დეკლარაცია წამახალისებელი გათამაშების, სისტემურ-ელექტრონული ფორმის თამაშობის და ლატარიის მომწოდებელი (ორგანიზატორი) პირების მიერ შესაბამის საგადასახადო ორგანოებს წარედგინება და მოსაკრებელი გადაიხდება ყოველკვარტალურად არა უგვიანეს საანგარიშო კვარტალის მომდევნო თვის 15 რიცხვისა.

3. დეკლარაციის ყველა გვერდზე მიეთითება გადამხდელის საიდენტიფიკაციო ნომერი.

მუხლი 2. დეკლარაციის I ნაწილის შევსების წესი

1. სტრიქონში "დეკლარაციის სახე" ჩაიწერება ციფრი "1", თუ დეკლარაცია გასული საგადასახადო პერიოდისაა, ხოლო ციფრი - "2", თუ შესწორებული (დაზუსტებული) დეკლარაციაა. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში წილადის შემდეგ უჯრაში ჩაიწერება იმ საგადასახადო პერიოდის დეკლარაციის ნომერი რომლის დაზუსტებაც ხდება. მაგალითად, თუ დეკლარაცია წარმოადგენს მე-3 კვარტალის დაზუსტებულ დეკლარაციას, ჩანაწერს ექნება სახე 2/3, სადაც 2 ნიშნავს, რომ დეკლარაცია არის არა პირველადი არამედ დაზუსტებული, ხოლო 3 ნიშნავს, რომ აღნიშნული დეკლარაციით ხორციელდება მე-3 კვარტალის შესწორება;

2. სტრიქონში "საანგარიშო კვარტალი" - იწერება იმ კვარტალის რიგითი ნომერი ციფრებით (1-დან - 4-მდე) და კვარტალი - სიტყვიერად, რომლის დეკლარაციასაც იგი წარმოადგენს;

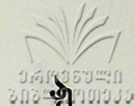
3. სტრიქონზე "საგადასახადო ორგანოს დასახელება" - მიეთითება ტერიტორიული საგადასახადო ორგანოს სრული დასახელება, რომელსაც წარედგინება დეკლარაცია ;

4. სტრიქონზე "გადასახადის გადამხდელი" - მიეთითება გადამხდელის სრული დასახელება მისი სადამფუძნებლო დოკუმენტების მიხედვით. დასახელებაში ლათინური ტრანსკრიფციის არსებობისას იგი ასევე აღინიშნება. ინდ. მეწარმის შემთხვევაში მიეთითება მისი სახელი და გვარი სრულად (შემოკლების გარეშე), პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის შესაბამისად;

5. დეკლარაციის უტყუარობა და სისრულე დასტურდება გადამხდელის ან მისი კანონიერი ან უფლებამოსილი წარმომადგენლის ხელმოწერით. ამასთან, მიეთითება სახელი და გვარი სრულად და ხელმოწერის თარიღი;

6. იმ შემთხვევაში, თუ დეკლარაციის წარმოდგენა ხდება საწარმოს უფლებამოსილი წარმომადგენლის მიერ, დეკლარაციასთან ერთად წარმოდგენილ უნდა იქნეს საწარმოს/ ორგანიზაციის მიერ გაცემული მინდობილობა, ხოლო ფიზიკური პირის უფლებამოსილი

ახალი კანონისტი

საკანონმდებლო სიხსენი

პირის წარმომადგენლის მიერ – ამ ფიზიკური პირის მიერ გაცემული და ნოტარიულად დადასტურებული მინდობილობა.

მუხლი 3. დეკლარაციის II ნაწილის შევსების წესი

დეკლარაციის II ნაწილი ივსება საგადასახადო ორგანოს მუშაის მიერ და აღინიშნება დეკლარაციის წარდგენის შესახებ მონაცემები, კერძოდ:

ა) დეკლარაციის წარდგენის ფორმა - ფოსტითაა გაგზავნილი, თუ წარდგენილია პირადად;

ბ) დეკლარაციის გვერდებისა და დანართების რაოდენობა;

გ) დეკლარაციის წარდგენის თარიღი (რიცხვი, თვე, წელი), თუ ფოსტითაა გაგზავნილი - ფოსტაში ჩაბარების თარიღი;

დ) დეკლარაციის საგადასახადო ორგანოში რეგისტრაციის ნომერი;

ე) მიუთითება საგადასახადო ორგანოს იმ მუშაის სახელი და გვარი (გარკვევით), რომელმაც ჩაიბარა დეკლარაცია თანდართულ დოკუმენტებთან ერთად და სათანადო აღნიშვნა გააკეთა II ნაწილში, რაც დასტურდება მისი ხელმოწერით.

მუხლი 4. დეკლარაციის III ნაწილის შევსების წესი

1. დეკლარაციის III ნაწილი ივსება იმ გადაამხდელის მიერ, რომლებიც ახორციელებენ წამახალისებელ გათამაშებას და/ან სისტემურ-ელექტრონული ფორმის თამაშობებს და განისაზღვრება სათამაშო ბიზნესის (გარდა ლატარიებისა) კვარტალური მოსაკრებლის ოდენობა.

2. მე-2 სვეტში შეიტანება წამახალისებელი გათამაშებისა და/ან სისტემურ-ელექტრონული ფორმის თამაშობის დასახელება. იმ შემთხვევაში, თუ წამახალისებელი გათამაშების მომწოდებელი პირი ერთდროულად ორგანიზებას უკეთებს რამდენიმე გათამაშებას, დეკლარაციაში უნდა აისახოს თითოეული წამახალისებელი გათამაშება ცალ-ცალკე.

3. მე-3 სვეტში ანალოგიური წესით შეიტანება მხოლოდ წამახალისებელი გათამაშების (გათამაშებების), საპრიზო ფონდების ოდენობა (ლარებში).

4. მე-4 სვეტში შეიტანება წამახალისებელი გათამაშების (გათამაშებების) პერიოდის დასასრული.

5. მე-5 სვეტს ავსებს მხოლოდ წამახალისებელი გათამაშების მომწოდებელი პირი და მასში შეიტანება მონაცემები საანგარიშო კვარტალში გათამაშებული საპრიზო ფონდის შესახებ.

6. მე-6 სვეტს ავსებს მხოლოდ წამახალისებელი გათამაშების მომწოდებელი და უთითებს გაუთამაშებელი საპრიზო ფონდის დარჩენილ თანხას.

7. მე-7 სვეტში შეიტანება წამახალისებელ გათამაშებაზე (%-ში) და/ან სისტემურ-ელექტრონული ფორმის თამაშობაზე (ლარებში) ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მიერ დადგენილი მოსაკრებლის განაკვეთი(ებ).

8. მე-8 სვეტში შეიტანება მოსაკრებლის თანხა (ოდენობა) ლარებში. სისტემურ-ელექტრონული ფორმის თამაშობის შემთხვევაში მოსაკრებლის თანხა ტოლია მე-7 სვეტში აღნიშნული თანხისა (სვ.7=სვ.8). ხოლო, წამახალისებელი გათამაშების შემთხვევაში იგი განისაზღვრება საანგარიშო კვარტალში გათამაშებული საპრიზო ფონდის (თანხის) გამრავლებით მოსაკრებლის განაკვეთზე (სვ.5Xსვ.7). ამასთან, ბოლო საანგარიშო კვარტალში მოსაკრებლის ოდენობა განისაზღვრება საპრიზო ფონდის ნარჩენი ღირებულების (თანხის) გამრავლებით მოსაკრებლის განაკვეთზე (სვ.5+სვ.6)Xსვ.7.

სახელი: ეპონომოსტი

საკანონმდებლო სიახლენი

ფ

9. მონაცემების უტყუარობა და სისრულე ხელის მოწერით დასტურდება გადასახადის გადამხდელის მიერ თარიღის (რიცხვი, თვე, წელი) მითითებით.

მუხლი 5. დეკლარაციის IV ნაწილის შევსების წესი

1. დეკლარაციის IV ნაწილი ივსება იმ გადამხდელის მიერ, რომლებიც ახორციელებენ ლატარიების მოწყობას.

2. მე-2 სვეტში: “ლატარიის დასახელება” - გათამაშების მიხედვით მიეთითება ლატარიის სახელწოდება.

3. მე-3 სვეტში: “საპრიზო ფონდი” - მიეთითება ლატარი(ებ)ის საპრიზო ფონდ(ებ)ის ოდენობა (ლარებში).

4. მე-4 სვეტში: “გათამაშების პერიოდის დასასრული” - შეიტანება ლატარიის (ლატარიების) გათამაშების პერიოდის დასასრული.

5. მე-5 სვეტში შეიტანება საანგარიშო კვარტალში ლატარიის ბილეთების რეალიზაციიდან მიღებული ამონაგების რაოდენობა (ლარებში).

6. მე-6 სვეტში ჩაიწერება ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მიერ დადგენილი განაკვეთები.

7. მე-7 სვეტში შეიტანება მოსაკრებელის თანხა (ოდენობა) ლარებში.

8. მონაცემების უტყუარობა და სისრულე ხელის მოწერით დასტურდება გადასახადის გადამხდელის მიერ თარიღის (რიცხვი, თვე, წელი) მითითებით.

9. გადამხდელის მიერ საგადასახადო ვალდებულების თანხობრივი გაანგარიშება ხდება სრულ ლარებში. ამ მიზნით საგადასახადო ვალდებულება 1 ლარამდე ნულდება. დანართი №1

ახალი პერიოდისთვის

საკანონმდებლო სიასლენი

საქართველოს ფინანსთა მინისტრის

ბრძანება №149

2005 წლის 17 მარტი ქ. თბილისი

„ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების წესის და რეესტრის წარმოების შესახებ“ ინსტრუქციის დამტკიცების თაობაზე

(სსმ III, 22.03.2005 წ., № 32 მუხ.307)
რეგისტრირებულია
საქართველოს
იუსტიციის სამინისტროში
სარეგისტრაციო კოდი
190.040.000.22.033.007.152

ახალი კონსტიტუციის

საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მე-3, 30-ე და 32-ე მუხლების საფუძველზე, ვბრძანებ:

1. დამტკიცდეს ინსტრუქცია “ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების წესის და რეესტრის წარმოების შესახებ” (თანდართულ დანართებთან ერთად).
2. ბრძანება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

ე. ჩეჩელაშვილი

საკანონმდებლო სიახლეები

ი ნ ს ტ რ უ შ ც ი ა

„ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების წესის და რეესტრის წარმოების შესახებ“

მოცემული ინსტრუქცია შემუშავებულია საგადასახადო კოდექსის მე-3 და 32-ე მუხლების მოთხოვნათა შესაბამისად და განსაზღვრავს საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 30-ე მუხლით განსაზღვრული ორგანიზაციებისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების და რეესტრის წარმოების წესს.

მუხლი 1. ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების საფუძველი

1. საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მიზნებისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციად ითვლება ორგანიზაცია, რომელსაც ამავე კოდექსის 32-ე მუხლის შესაბამისად მინიჭებული აქვს “საქველმოქმედო ორგანიზაციის” სტატუსი.

2. საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსი ენიჭება ორგანიზაციას, რომელიც შექმნილია საქველმოქმედო საქმიანობის (საგადასახადო კოდექსის მე-14 მუხლის შესაბამისად) განხორციელების მიზნით, რეგისტრირებულია კანონმდებლობით დადგენილი წესით, აქვს საქველმოქმედო საქმიანობის არანაკლებ ერთი წლის გამოცდილება და აკმაყოფილებს საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს.

3. დამხმარე ეკონომიკური საქმიანობა, რომელიც ემსახურება ორგანიზაციის ძირითად მიზნებს, არ ცვლის მის საქველმოქმედო ხასიათს.

მუხლი 2. ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭებისა და ჩამორთმევის უფლებამოსილება

1. ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭებას ახორციელებს საგადასახადო ორგანო ორგანიზაციის ადგილმდებარეობის (საგადასახადო აღრიცხვის) მიხედვით, მოცემული ინსტრუქციის მე-3 მუხლით გათვალისწინებული წესის შესაბამისად.

2. ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის ჩამორთმევას ახორციელებს შესაბამისი საგადასახადო ორგანოს წარდგინებით საქართველოს ფინანსთა მინისტრი, შესაბამისი ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტის გამოცემით.

მუხლი 3. ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების პროცედურები

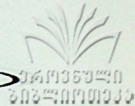
1. ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭება ხდება ორგანიზაციის წერილობითი განცხადების საფუძველზე (დანართი №1), რომელშიც მითითებული უნდა იყოს:

- ა) ორგანიზაციის სახელწოდება;
- ბ) საიდენტიფიკაციო ნომერი;
- გ) ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა;
- დ) ძირითადი მიზნები;
- ე) უკანასკნელი წლის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები;
- ვ) ხელმძღვანელი ორგანოს და ფილიალების მისამართები;

2. ორგანიზაციის განაცხადს საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების შესახებ უნდა ერთოდეს:

- ა) ორგანიზაციის წესდების ასლი;

საკანონმდებლო სიახლეები

საქართველოს სიხლენი

ფ

ბ) სამოქალაქო რეგისტრაციის მოწმობის ასლი;
გ) უკანასკნელი წლის საქმიანობის ანგარიში, რომელიც უნდა შეიცავდეს საქმიანობის (პროექტების, მომსახურების) აღწერას;

დ) დამოუკიდებელი აუდიტორის მიერ დადასტურებული უკანასკნელი წლის ფინანსური დოკუმენტები (ბალანსი და მოგება-ზარალის ანგარიში).

3. საგადასახადო ორგანო ერთი თვის ვადაში იღებს მოტივირებულ გადაწყვეტილებას შემოსული განცხადების თაობაზე. თუ ამ ვადაში გადაწყვეტილება არ იქნება მიღებული, სტატუსი ჩაითვლება მინიჭებულად. ორგანიზაციას სტატუსი ენიჭება უვალოდ. სტატუსი ძალაში შედის მინიჭებისთანავე.

4. ორგანიზაციებისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭებას ახორციელებენ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგადასახადო დეპარტამენტის საგადასახადო ინსპექციები, რისთვისაც აწარმოებენ საქველმოქმედო ორგანიზაციების ერთიან რეესტრს (დანართი №3), რომლის მონაცემები სრულად შეიტანება კომპიუტერულ ბაზაში არსებულ ფანჯარაში "საქველმოქმედო ორგანიზაციების ერთიანი რეესტრი". საგადასახადო ინსპექციები ყოველკვარტალურად, არა უგვიანეს კვარტალის მომდევნო თვის 10 რიცხვისა ფინანსთა სამინისტროს წარუდგენენ საგადასახადო ინსპექციაში რეგისტრირებულ საქველმოქმედო ორგანიზაციათა ერთიანი რეესტრის ამონაწერს.

ასალი პირობისა

5. საგადასახადო ორგანოს რეგისტრაციაზე პასუხისმგებელი პირები ვალდებული არიან განუმარტონ გადამხდელს საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მიღებისათვის საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 32-ე მუხლის მე-5 და მე-6 ნაწილებით განსაზღვრული მოთხოვნები, მიიღონ გადასახადის გადამხდელის განცხადება ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების შესახებ, შეამოწმონ წარმოდგენილი დოკუმენტების სისრულე, შეადგინონ მოხსენებითი ბარათი და ორგანიზაციის მიერ წარმოდგენილ დოკუმენტაციასთან ერთად 10 დღის ვადაში წარუდგინონ საგადასახადო ინსპექციის ხელმძღვანელობას. საგადასახადო ინსპექციის უფროსი შესაბამისი ანალიზის (და/ან საჭიროების შემთხვევაში გადამოწმების) შემდგომ იღებს მოტივირებულ გადაწყვეტილებას (გამოსცემს ინდივიდუალურ-სამართლებრივ აქტს) სტატუსის მინიჭების შესახებ (უარის შემთხვევაში ორგანიზაციას ეგზავნება მოტივირებული, წერილობითი პასუხი). დადებითი გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში ორგანიზაციის მონაცემები შეიტანება საქველმოქმედო ორგანიზაციების ერთიან რეესტრში და გაიცემა ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების დამადასტურებელი მოწმობა (დანართი №2). გადაწყვეტილება ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების შესახებ და მოწმობა ორგანიზაციის უფლებამოსილ პირს გადაეცემა პირადად საგადასახადო ინსპექციის (ან შესაბამისი ტერიტორიული ერთეულის რეგისტრაციაზე პასუხისმგებელი პირის) მიერ, ან ეგზავნება დაზღვეული საფოსტო გზავნილით;

6. ორგანიზაციას, რომელსაც მიენიჭა საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსი, გადაეცემა სტატუსის დამადასტურებელი მოწმობა, სადაც აღინიშნება:

ორგანიზაციის სრული სახელწოდება;

ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა;

გ) სტატუსი;

დ) ხელმძღვანელი ორგანოს მისამართი;

ე) სტატუსის მინიჭების თარიღი;

ე) ორგანიზაციის (გადამხდელის) საიდენტიფიკაციო ნომერი.

მუხლი 4. ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის გაუქმების პირობები

1. საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსი უქმდება:

ა) ორგანიზაციის ინიციატივით;

ბ) სტატუსის ჩამორთმევის შემთხვევაში.

2. საქველმოქმედო ორგანიზაციას სტატუსი ჩამოერთმევა, თუ:

ა) დაარღვია საქართველოს საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული მოთხოვნები;

ბ) შეუწყდა სამოქალაქო რეგისტრაცია.

3. საგადასახადო კოდექსის მოთხოვნების დარღვევის გამო სტატუსის ჩამორთმევის შემთხვევაში საქველმოქმედო ორგანიზაცია ვალდებულია დააბრუნოს სტატუსიდან გამომდინარე საგადასახადო შეღავათებით მიღებული სარგებელის ის ნაწილი, რომელიც დაკავშირებული იყო საგადასახადო კოდექსის მოთხოვნების დარღვევასთან. ამასთან, საგადასახადო ინსპექციის მიერ ჩამოერთმევა ორგანიზაციაზე გაცემული საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის დამადასტურებელი მოწმობა.

4. საქველმოქმედო ორგანიზაციას, რომელსაც ჩამოერთვა სტატუსი, უფლება აქვს მისი აღდგენის თაობაზე განცხადება შეიტანოს სტატუსის ჩამორთმევის მიზეზის აღმოფხვრიდან არა უადრეს 1 წლისა.

მუხლი 5. საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მქონე ორგანიზაციების დამატებითი ვალდებულებები და პასუხისმგებლობა

1. საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მიღებასთან ერთად ამ ორგანიზაციე-ბს ეკისრებათ საგადასახადო კანონმდებლობით გათვალისწინებული დამატებითი ვალდებულებები და პასუხისმგებლობა. კერძოდ, საქველმოქმედო ორგანიზაციამ შესაბამის საგადასახადო ინსპექციას ყოველი წლის პირველ აპრილამდე უნდა წარუდგინოს:

ა) ბოლო წლის საქმიანობის პროგრამული ანგარიში, რომელიც უნდა შეიცავდეს საქმიანობის (მათ შორის ეკონომიკურის) აღწერას;

ბ) ფინანსური ანგარიში მიღებული შემოსავლების შესახებ, წყაროების და გაწეული ხარჯების მიზნობრიობის მითითებით;

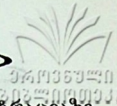
გ) დამოუკიდებელი აუდიტორის მიერ დადასტურებული ბოლო წლის ფინანსური დოკუმენტები (ბალანსი და მოგება-ზარალის ანგარიში).

2. ორგანიზაცია უზრუნველყოფს მისი ბოლო წლის საქმიანობის პროგრამული ანგარიშის და ფინანსური დოკუმენტების (ბალანსი და მოგება-ზარალის ანგარიში) გამოქვეყნებას პერიოდულ პრესაში და ხელმისაწვდომობას ყველა დაინტერესებული პირისათვის.

3. საქველმოქმედო ორგანიზაციების ერთიან რეესტრში შეტანილი ნებისმიერი მონაცემის ცვლილების შემთხვევაში ორგანიზაცია ვალდებულია ცვლილებიდან ერთი თვის ვადაში წერილობით აცნობოს შესაბამის საგადასახადო ინსპექციას (განყოფილებას, შესაბამის რაიონში რეგისტრაციაზე პასუხისმგებელ პირს) ამ ცვლილების შესახებ.

4. მოცემული მუხლის პირველ პუნქტში მითითებული ორგანიზაციების მიერ წარმოდგენილი ანგარიშები, აგრეთვე მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული მონაცემები

საკანონმდებლო სიასლენი

საპარლამენტო მდიანი

საგადასახადო ინსპექციების განყოფილებების ან შესაბამის რაიონში რეგისტრაციაზე პასუხისმგებელი პირების მიერ 10 დღის ვადაში წარდგენილ უნდა იქნეს შესაბამის საგადასახადო ინსპექციაში აღრიცხვის, ანაღოზისა და საჭიროების შემთხვევაში გადაწყვეტილების მიღების მიზნით.

5. დაუშვებელია საქველმოქმედო ორგანიზაციის მოგების, აქტივების განაწილება ორგანიზაციის წევრებს, დამფუძნებლებს, გამგეობისა და კურატორიუმის წევრებს შორის.

6. საქველმოქმედო ორგანიზაციის ლიკვიდაციის შემდეგ მისი ქონება უფლებამოსილი ორგანოს ან პირის გადაწვევით გადამცემა მსგავსი მიზნების მქონე საქველმოქმედო ორგანიზაციას, ხოლო ასეთის არარსებობის შემთხვევაში - სხვა საქველმოქმედო ორგანიზაციას. საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მქონე სახელმწიფო ქონების საფუძველზე შექმნილი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის ლიკვიდაციის შედეგად დარჩენილი ქონება გადადის სახელმწიფოს საკუთრებაში.

მუხლი 6. საქველმოქმედო ორგანიზაციების ერთიანი რეესტრი და მისი წარმოების წესი

1. საქველმოქმედო ორგანიზაციების ერთიან შემაჯამებელ რეესტრს აწარმოებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო საგადასახადო დეპარტამენტის საგადასახადო ინსპექციების მიერ მოწოდებული მონაცემების საფუძველზე.

2. რეესტრში შეიტანება შემდეგი მონაცემები:

- ა) ორგანიზაციის სახელწოდება;
- ბ) საიდენტიფიკაციო ნომერი;
- გ) ორგანიზაციის ხელმძღვანელი ორგანოს, ფილიალების და წარმომადგენლობის მისამართები;
- დ) ძირითადი მიზნები;
- ე) სტატუსის მინიჭების თარიღი;
- ვ) მმართველობის უმაღლესი ორგანოს ყველა წევრის ვინაობა (სახელი, გვარი), მისამართი, პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის ნომერი და სერია, პირადი ნომერი და მოქალაქეობა.

3. საგადასახადო ორგანო ვალდებულია ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭებიდან (აგრეთვე, მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული ცვლილებების მიღებიდან) არა უგვიანეს მეორე სამუშაო დღისა საქველმოქმედო ორგანიზაციების ერთიან რეესტრში (კომპიუტერულ ბაზაში) შეიტანოს შესაბამისი მონაცემები.

4. ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების შემდეგ გადასახადის გადახდელთა საგადასახადო აღრიცხვის (რეგისტრაციის) მონაცემებში კეთდება შესაბამისი აღნიშვნა - "საქველმოქმედო ორგანიზაცია".

5. საქველმოქმედო ორგანიზაციების რეესტრი ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ყველა დაინტერესებული პირისათვის.

განცხადება ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების თაობაზე. დანართი №1

საქველმოქმედო ორგანიზაციის მოწმობა. დანართი №2

საქველმოქმედო ორგანიზაციების ერთიანი რეესტრი. დანართი №3

საკანონმდებლო სიასქენი

დანართი №1

გ ა ნ ც ხ ა ღ ე ბ ა

ორგანიზაციისათვის საქველმოქმედო
ორგანიზაციის სტატუსის მინიჭების თაობაზე

(განცხადების წარმომდგენი ორგანიზაციის სახელწოდება)

(საიდენტიფიკაციო ნომერი)

(ორგანიზაციულ - სამართლებრივი ფორმა)

(ძირითადი მიზნები)

(უკანასკნელი წლის საქმიანობის ძირითადი მიმართულებები)

(ხელმძღვანელი ორგანოს მისამართი)

ფილიალების ან/და წარმომადგენლობის მისამართი (ასეთის არსებობის შემთხვევაში)

ორგანიზაციის ხელმძღვანელი
(ან შესაბამისი უფლებამოსილი პირი)

/ხელმოწერა/

“ . . . “ “ “ 200 წელი

ახალი ეკონომისტი

დანართი №2

საკანონმდებლო სიახლენი

საკველმოქმედო ორგანიზაციის
მ ო წ მ ო ბ ა

(ორგანიზაციის სახელწოდება)

(ორგანიზაციის (გადამხდელის) საიდენტიფიკაციო ნომერი)

(ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმა)

(სტატუსი)

(ხელმძღვანელი ორგანოს მისამართი)

(სტატუსის მინიჭების თარიღი)

საკანონმდებლო ორგანოს მიერ

მოცემული მოწმობის მფლობელი არის ორგანიზაცია, რომელსაც საგადასახადო კოდექსის 32-ე მუხლის შესაბამისად მინიჭებული აქვს სტატუსი "საკველმოქმედო ორგანიზაცია".

საგადასახადო ინსპექციის
უფროსი

/ხელმოწერა/

ბ.ა.

საკანონმდებლო სიასქენი

დანართი №3

საკველმომხმელო ორგანიზაციების პერიანი
რ ე ე ს ტ რ ი

№	ორგანიზაციის სახელწოდება	საიდენტიფიკაციო ნომერი	ხელმძღვანელი ორგანოს მისამართი	ფილიალების ან/და წარმომადგენლობების მისამართი	ძირითადი მიზნები	სტატუსის შინაარსების თარიღი	შართველობის უმაღლესი ორგანოს ვეულა ვეერის							
							სახელი და გვარი	მისამართი	პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტის ნომერი და სერია	პირადი ნომერი	მოკლე ეობა			

საინფორმაციო
სისტემების
სახელმწიფო
სამსახური

ჩვენი ავტორები

ტ

სოსო მასურაშვილი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი

დავით ნარმანია

ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, თსუ პროფესორი.

უშანგი სამაღაშვილი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი

კობა სოხაძე

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი

ახალი ეკონომისტი

ბიორბი შიხაშვილი

თსუ ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის პროფესორი, თბილისის სასულიერო აკადემიის და სემინარიის ლექტორი, თბილისის ქვაშვეთის ტაძრის სტიქაროსანი

ელბუჯა სოკრიშვილი

გერმანიის ქ. პოტსდამის უნივერსიტეტის დოქტორანტი.

ბამომცემლობა „ლოი“ ბთავაზობთ:
საბამომცემლო და
კოლიბრაფიულ მომსახურებას

საქართველო
ბათუმი

თბილისი, ფურცელაძის ქ. №13
ტელ.: 822 984-982 / 822 990-576 / 855 277-554
ელ.ფოსტა: karchava-l@myoffice.ge
ვებ.გვერდი: www.loi.ge

ბ ა მ ო ი წ ე რ ე თ

სალო
ეკონომისტი

აქ წაიკითხავთ შემდეგ სიახლეებს:
ეკონომიკა და ბიზნესი;
აღრიცხვა და გადასახადები;
ბანკები და ფინანსები
ხელმოწერის ღირებულება:

3 თვით - 24 ლარი | 9 თვით - 72 ლარი
6 თვით - 48 ლარი | 12 თვით - 96 ლარი

თბილისი, ფურცელაძის ქ. №13
ტელ.: 822 984-982 / 822 990-576 / 855 277-554
ელ.ფოსტა: karchava-l@myoffice.ge
ვებ.გვერდი: www.loi.ge

შპს "ჯეკატროსი"

მიბაღო-კლასიკის
ქერ-ფენჯრები

პროფილები

ქსენჯრები

დაზგა-დანადგარები

043/23

3-80

თბილისი, შერეთლის გამზირი №141ა

ტელეფონი: 35-47-47; 899 -90-20-9